

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

„Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej”
"Co-financed by the Ministry of Culture and National Heritage of the Republic of Poland"

Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Biblioteka Polska im. Wandy Stachiewicz
The Polish Institute of Arts and Sciences in Canada and the Polish Library
L'Institut polonais des Arts et des Sciences au Canada et la Bibliothèque polonaise

BIULETYN

BULLETIN

1994

VOL. XI

Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Biblioteka Polska im. Wandy Stachiewicz

The Polish Institute of Arts and Sciences in Canada and the Polish Library

L'Institut polonais des Arts et des Sciences au Canada et la Bibliothèque polonaise

BIULETYN - BULLETIN

1994

vol. XI

**3479 Peel Street, McGill University
Montreal, PQ, Canada
H3A 1W7**

BIULETYN - BULLETIN - 1994

Komitet Redakcyjny
Editorial Committee
Comité de rédaction

Redaktor naczelny - Editor-in-Chief - Editeur en chef
Józef LITYŃSKI

Członkowie - Members
Anna GIŻYCKA
Hanna M. PAPPIUS
Krystyna SOKOŁOWSKA
Stefan WŁADYSIUK
Paweł WYCZYŃSKI

Projekt okładki - Cover design - Dessin de couverture :
Alfred HAŁASA

Druk - Printing - Imprimé par :
Miropoint Rapido
Montreal

Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Biblioteka Polska im. Wandy Stachewicz
3479 Peel Street, McGill University
Montreal, PQ, Canada
H3A 1W7
tel. 514-398-6978 fax. 514-398-8184

SPIS TREŚCI - TABLE OF CONTENTS - TABLE DES MATIÈRES

Od redakcji - Mot de la Rédaction - From the Editors.	3
I. Obchody 50-lecia - 50th Anniversary Celebration - Célébration du 50e Anniversaire.	5
Przemówienia wygłoszone podczas ceremonii otwarcia - Adresses delivered at the Opening Ceremony- Allocutions prononcées pendant la Cérémonie d'ouverture.	8
Gość honorowy - Guest speaker - Conférencier d'honneur ZBIGNIEW BRZEZIŃSKI.	20
A Digest of Dr. Zbigniew Brzeziński's Keynote Address : <i>Global Dilemmas of Post-Comunist Transformation</i> . ZBIGNIEW MAŁECKI.	22
Gość honorowy - Guest speaker - Conférencier d'honneur WITOLD LUTOSŁAWSKI.	25
<i>Hommage à Lutosławski</i> : a transcription of the broadcast conversation between Jim Coward, host of <i>Music from Montreal</i> and JAMES HARLEY, coordinator of the McGill concert.	27
Talent jest dobrem powierzonym. Rozmowa z Witoldem Lutosławskim. ANNA LUBICZ - ŁUBA.	31
Refleksje na pięćdziesięciolecie. JÓZEF LITYŃSKI.	37
II. Sprawozdania - Reports - Rapports.	
Działalność Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie w roku akademickim 1993/94.	38
Działalność Biblioteki Polskiej im. Wandy Stachewicz w roku akademickim 1993/94.	46
Nowości Biblioteki Polskiej.	49
Nowi członkowie Instytutu.	51
Ci, co odeszli...	52
Lista ofiarodawców na Bibliotekę Polską.	54
Activities of the Polish Institute during the academic year 1993/94.	58
Activities of the Polish Library during the academic year 1993/94.	61
Les activités de l'Institut Polonais des Arts et des Sciences au Canada pour l'année 1993 - 1994.	63
Les activités de la Bibliothèque Polonaise en 1993 - 1994.	69

Od Redakcji

Oddajemy w ręce Państwa 11-ty numer Biuletynu Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie. Numer poprzedni był numerem jubileuszowym, opracowanym specjalnie na 50-lecie naszego Instytutu. To wydanie jubileuszowe opracowane w trzech językach (polskim, angielskim i francuskim) wymagało wiele pracy, ale dzięki niemu zdobyliśmy doświadczenie, które chcemy wykorzystać w naszych corocznych edycjach. Choć w zakresie dużo skromniejszym niż w wydaniu jubileuszowym, będziemy wydawać Biuletyn w trzech językach. Niektóre pozycje, jak na przykład sprawozdania z działalności Instytutu i Biblioteki, będą drukowane we wszystkich trzech językach, inne w jednym z trzech języków. Będziemy dążyć do tego, żeby całość była językowo mniej więcej zrównoważona, choć z pewnością język polski będzie przeważał.

Tegoroczny numer ukazuje się w nowej szacie graficznej. Autorem projektu okładki jest prof. Alfred Hałasa, członek Zarządu Instytutu. Przednia strona okładki jest oparta na motywie wziętym z herbu Instytutu, przyznanego nam ostatnio przez Canadian Heraldic Authority w uznaniu osiągnięć w dziedzinie popularyzowania kultury polskiej w społeczeństwie kanadyjskim. Strona okładki zamykająca numer przedstawia, jak w poprzednich latach, herb Uniwersytetu McGill opracowany w nowej wersji graficznej.

W tegorocznym numerze nie ma sekcji poświęconej działalności naszych członków. Postanowiliśmy nie umieszczać tej sekcji do czasu opracowania jednolitego schematu prezentacji dotyczącego zarówno działalności członków, jak też nowej wersji biogramów. Praca ta powinna być zakończona w przyszłym roku.

Znaczna część numeru 11-go (1994) poświęcona jest wydarzeniom związanym z obchodami 50-lecia Instytutu. Proszę nam wybaczyć, jeśli ten temat już Państwa nuży, ale wydaje nam się, że obchody warte są upamiętnienia.

Mamy nadzieję, że Czytelnicy zechcą podzielić się z Redakcją swoimi uwagami na temat zmienionego sposobu redagowania Biuletynu, co pozwoli nam na wprowadzenie poprawek w następnym numerze.

Życzymy Państwu powodzenia i sukcesów w życiu osobistym i zawodowym, jak również przyjemnego spędzenia okresu wakacyjnego.

REDAKCJA

Mot de la Rédaction

Nous présentons à nos lecteurs le numéro 11 du Bulletin de l'Institut polonais des Arts et des Sciences au Canada. Le numéro précédent fut une édition spéciale pour le 50-e anniversaire de l'Institut, présentée en trois langues (français, anglais et polonais). L'expérience acquise pendant l'élaboration de cet numéro nous a encouragé à continuer une édition trilingue du Bulletin, malgré les problèmes qu'un tel travail représente.

Le présent numéro est édité avec une nouvelle couverture dont le projet fut élaboré par le professeur Alfred Hałasa, membre de la Direction de l'Institut. Les motifs graphiques de la couverture sont basés sur les armoiries, dernièrement accordées à l'Institut par le Héraut d'Armes du Canada.

Dans le numéro de cette année il n'y a pas de section consacrée à l'activité des membres de l'Institut. La rédaction a décidé de suspendre temporairement cette rubrique et élaborer un schéma uniforme de présentation pour l'activité des membres et leurs nouveaux biogrammes.

La présente édition est consacrée en grande partie aux événements liés avec la célébration du Cinquantenaire de l'Institut. Nous espérons que ce sujet vous intéresse encore et nous pensons que le déroulement de la célébration mérite d'être présenté dans le Bulletin.

Nous invitons nos lecteurs à nous faire parvenir les commentaires concernant le contenu et la forme de ce numéro du Bulletin.

Nous vous souhaitons beaucoup de succès pour l'année 1994-1995.

LA RÉDACTION

From the Editors

Last year, the 10th annual bulletin of the PIASC was also the jubilee edition , celebrating the 50th anniversary of the founding of the Institute and its Library. On that occasion the Institute's publication was prepared in three languages : Polish, English and French. It has been decided to continue publication of articles in any of the three languages, although is expected that Polish will predominate. As in the past, certain sections, for example the annual reports, will be published in all three languages. This year's bulletin, vol.11, has been prepared accordingly.

Another innovation is the new cover for the 1994 bulletin designed by Prof. Alfred Hałas. It incorporates the coat of arms granted to the Institute last year by the Canadian Heraldic Authority in recognition of its contribution to the dissemination of Polish culture in Canada.

The first part of this year's bulletin summarises events organized to mark the 50th anniversary of the Institute. The second part consists of annual reports as well as lists of new members and donors to the Library Fund. There is also *In Memoriam* for departed members.

The editorial committee would appreciate any comments readers may wish to make regarding improvements to the bulletin.

We wish everyone a very successful year 1994/95.

POLSKI INSTYTUT NAUKOWY W KANADZIE
I BIBLIOTEKA POLSKA IM. WANDY STACHIEWICZ

OBCHODY 50- LECIA
Sobota, 30 października 1993

PROGRAM

- 10.15 SESJA PORANNA
pod przewodnictwem prof. Hanny M. Pappius
- OTWARCIE OFICJALNE
Prof. Józef Lityński, Prezes PINK'u
Prof. David L. Johnston, Rektor Uniwersytetu McGill, Honorowy Prezes PINK'u
Senator Stanley Haidasz
Telegram gratulacyjny od Gubernatora Generalnego Kanady
Ramona Hnatyshyna
Życzenia od Premiera Kanady Jeana Chrétiena
Prof. Thaddeus Gromada, Sekretarz Generalny PIN'u w Ameryce:
Dr. Tadeusz Diem, Ambasador RP w Kanadzie
Nadanie Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej
pani Wandzie Stachewicz
- 11.00 ODCZYT: **Prof. ZBIGNIEW BRZEZIŃSKI**
The Global Dilemmas of Post-Communist Transformation
- ZAMKNIĘCIE SESJI: prof. Juliusz Łukasiewicz
- 12.30 LUNCH
- 13.30 SESJA POSTEROWA: *Wkład Polaków mieszkających w Kanadzie w życie naukowe i kulturalne kraju osiedlenia*
Autorzy obecni w sali posterowej od godz. 13.30 do 14.45
- 15.00 SESJA POPOŁUDNIOWA
pod przewodnictwem dr. Mieczysława Marcinkiewicza
- 15.00 ODCZYT: **Prof. WITOLD LUTOSŁAWSKI**
La musique hier, aujourd'hui et demain
- ZAMKNIĘCIE SESJI: prof. Andrzej Ruszkowski
- 16.30 COCKTAIL
- 19.30 KONCERT MUZYKI WITOLDA LUTOSŁAWSKIEGO.
Organizatorami koncertu są Wydział Muzyki
Uniwersytetu McGill i Radio Kanada

THE POLISH INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES IN CANADA
AND THE POLISH LIBRARY

CELEBRATION OF THE 50th ANNIVERSARY
Saturday, October 30th, 1993

PROGRAM

10:15 OFFICIAL OPENING:

Chair: Prof. Hanna M. Pappius

Prof. Józef Lityński, President of the Polish Institute of Arts and Sciences in
Canada

Prof. David L. Johnston, Principal of McGill University
Honorary President of the Polish Institute

Honourable Senator Stanley Haidasz

Message from His Excellency The Right Honourable Governor General
of Canada, Ramon Hnatyshyn

Greetings from The Right Honourable Prime Minister Elect of Canada
Jean Chrétien

Dr. Thaddeus V. Gromada Vice-President and Executive Director of the Polish
Institute of Arts and Sciences of America

Prof. Tadeusz Diem, His Excellency Ambassador of the Republic of Poland
Presentation of the Order of Merit of the Republic of Poland
to Mrs. Wanda Stachiewicz

11:00 KEYNOTE ADDRESS: **DR. ZBIGNIEW BRZEZIŃSKI**

The Global Dilemmas of Post-Communist Transformation

Concluding Remarks: Prof. Julius Łukasiewicz

12:30 LUNCH

13:30 POSTER SESSION: *Contributions to Cultural and Scientific Life in Canada by
People of Polish descent.*

Authors present at the afternoon session.

15:00 Chair: Dr. Mieczysław Marcinkiewicz

INVITED LECTURE: **PROF. WITOLD LUTOSŁAWSKI**

La musique hier, aujourd'hui et demain

Concluding Remarks: Prof. André Ruszkowski

16:30 RECEPTION.

19:30 CONCERT: *Music of Witold Lutosławski*

Organised by the Faculty of Music and CBC

INSTITUT POLONAIS DES ARTS ET DES SCIENCES AU CANADA
ET LA BIBLIOTHÈQUE POLONAISE

CÉLÉBRATION DU 50ième ANNIVERSAIRE
le samedi 30 octobre 1993

PROGRAMME

10.:15 CÉRÉMONIE D'OUVERTURE

Session de la matinée sous la présidence du prof. Hanna M. Pappius

Prof. Józef Lityński, Président de l'Institut polonais des Arts et des Sciences au Canada

Prof. David L. Johnston, Recteur de l'Université McGill

Président honoraire de l'Institut polonais

L'Honorable Sénateur Stanley Haidasz

Message de Son Excellence Très Honorable Gouverneur Général au Canada

Ramon Hnatyshyn.

Meilleurs voeux du Très Honorable Premier Ministre Élu du Canada

Jean Chrétien.

Prof. Thaddeus V. Gromada, Secrétaire Général de l'Institut polonais aux États Unis.

Prof. Tadeusz Diem, Son Excellence, Ambassadeur de la République de Pologne.

Remise de l'Ordre de Mérite de la République de Pologne

à Madame Wanda Stachiewicz.

11:00 CONFÉRENCE: *prof. ZBIGNIEW BRZEZIŃSKI*

The Global Dilemmas of Post-Communist Transformation

Conclusion: prof. Julius Łukasiewicz

12:30 LUNCH

13:30 SESSION DE POSTERS: *Contribution des personnes d'origine polonaise
à la vie culturelle et scientifique au Canada.*

Les auteurs seront présents entre 13:30 et 14:45

15:00 Session de l'après-midi sous la présidence du dr. M. Marcinkiewicz

CONFÉRENCE: **PROF. WITOLD LUTOSŁAWSKI**

La musique hier, aujourd'hui et demain

Conclusion: prof. André Ruszkowski

16:30 RÉCEPTION

19:30 CONCERT: *Musique de Witold Lutosławski*

Organisé par La Faculté de Musique de l'Université McGill

et par Radio Canada

**The Polish Institute and Library
in Montreal**

PRZEMÓWIENIA WYGŁOSZONE PODCZAS CEREMONII OTWARCIA.

ADRESSES DELIVERED AT THE OPENING CEREMONY.

ALLOCUTIONS PRONONCÉES PENDANT LA CÉRÉMONIE D'OUVERTURE.

Hanna M. Pappius

Ladies and Gentlemen,

Welcome to the Celebrations of the 50th Anniversary of the Polish Institute of Arts and Sciences in Canada which are taking place under the patronage of the Rectors and Principals of the four Montreal Universities, David L. Johnston of McGill University, René Simard, de l'Université de Montréal, Patrick Keniff of Concordia University, Claude Corbo de l'Université du Québec à Montréal and the Director of Libraries at McGill, dr Eric Ormsby.

Witam Państwa serdecznie na obchodach 50-lecia Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie i Biblioteki Polskiej imienia Wandy Stachiewicz.

Je vous souhaite la bienvenue à la celebration du cinquantième anniversaire de l'Institut polonais des Arts et des Sciences au Canada.

We are delighted that so many of you have come to share with us this festive occasion. We are particularly honoured to have as our special guests Dr. Zbigniew Brzeziński, a statesman, scholar and author and Prof. Witold Lutosławski, the world renowned composer.

It is a great pleasure to welcome Principal David Johnston of McGill University, the Honorary President of our Institute who graciously agreed to maintain the tradition established 50 years ago, when Dr. Cyril James became the first honorary president of the Institute.

Senator Stanley Haidasz, a friend of the Institute since the time when he was the first Minister of Multiculturalism in the Federal Government.

Professor Thaddeus Gromada, the vice-president and executive director of the Polish Institute of Arts and Sciences of America, our sister - or more correctly - parent organization, since *initially* we were a Canadian Branch of that Institute.

And Dr. Tadeusz Diem, the Ambassador of the Republic of Poland to Canada. His presence is clearly an indication of the changes that have recently taken place in Poland.

I would also like to recognize Dr. Adam Manikowski, Director of the National Library in Warsaw who is here specially for our anniversary, and Mrs. Małgorzata Dzieduszycka, the Polish Consul General in Montreal.

The organizing Committee for the 50th Anniversary have worked long and hard to make this day a very special occasion. I sincerely hope that you will enjoy sharing it with us and want now to introduce Prof. Józef Lityński, the president of the Polish Institute who will officially open the proceedings.

Józef Lityński

Dostojni Goście, Szanowni Państwo,
Invités d'honneur, Mesdames et Messieurs,
Distinguished Guests, Ladies and Gentlemen,

I have a honour and pleasure to open the ceremony of fiftieth anniversary of the Polish Institute of Arts and Sciences in Canada.

During the World War II, the group of Polish intellectuals and their Canadian friends founded in Montreal the Polish Institute of Arts and Sciences. Until 1976 it was a branch of Polish Institute in America, established in 1942 in New York. The Polish Library in Montreal, a very important part of Institute, was organised in 1944. The first President of the Institute was Professor Joseph Pawlikowski, and the first Secretary General and Director of the Library was Mrs. Wanda Stachiewicz.

The development of the Institute and the Library was possible thanks to devotion of many people working like volunteers, and thanks to assistance of McGill University. We express our gratitude to the University McGill, to all volunteers and to the personnel of the Institute and Library.

Almost from the beginning, the Institute had its branch in Ottawa. In 1985 the second branch was opened in Toronto. This month the third branch was established in Vancouver. Now, we can work together from the East to the West Coast of Canada.

La fondation de l'institut polonais coïncida avec une période de grands bouleversements: la guerre ravageait l'Europe, l'Afrique du Nord, l'Asie et les plusieurs régions du Pacifique. Personne, a vrai dire, ne se sentait à l'abri. Les conséquences désastreuses de la guerre mettaient la Pologne dans une situation extrêmement dangereuse. Occupée par les nazis, elle a été exposée aux exterminations massives de la population et à la perte quasi totale de ses institutions essentielles indispensables à la vie normale du pays. En outre, une nouvelle menace d'occupation se dessinait, comme un nuage rouge, à l'horizon de l'Est: cette fois le danger venait de l'Union Soviétique.

Les intellectuels polonais et canadiens qui ont fondé l'Institut polonais au Canada se sont proposé de donner à cette nouvelle institution une vocation à la fois nationale et internationale, à savoir: préserver les valeurs intellectuelles et culturelles ravagées en Pologne par la guerre et consolider l'amitié polono-canadienne, tout en rendant service à la communauté polonaise au Canada. Cette perspective allait s'avérer réaliste et bénéfique pour la planification et les multiples activités de notre Institut.

Depuis leur création il y a 50 ans, l'Institut polonais des Arts et des Sciences et sa Bibliothèque (appelée aujourd'hui «Bibliothèque polonaise Wanda Stachiewicz») se sont considérablement développés. L'Institut est devenu un lieu d'échanges fort apprécié par les intellectuels venant de Pologne et du Canada. La Bibliothèque dispose aujourd'hui de quelque 40 000 volumes et utilise un catalogue informatisé, branché à celui de la Bibliothèque centrale de l'Université McGill.

Malgré les changements qui ont secoué les fondations et les structures du monde entier, la tâche principale de l'Institut demeure toujours la même: œuvrer en faveur du rapprochement entre la Pologne et le Canada et aider la communauté polonaise à s'intégrer à la vie de son pays d'adoption et à préserver, dans un nouveau contexte socio-politique, la langue et la culture du pays de ses origines.

50-lecie Instytutu obchodzimy w czasach zupełnie innych niż te, w których Instytut powstał. Większość Polonii nie pamięta już wojny, a dla tych którzy ją przeżyli jest ona odległym wspomnieniem. W ciągu ostatnich czterech lat dokonały się na świecie przemiany, jakich nie znała historia w czasach pokojowych. Jeden z głównych celów działalności całej Polonii, a w tym również naszego Instytutu, został osiągnięty - Polska jest znów państwem niepodległym. Powstaje

jednak pytanie, czy w związku z tym faktem powinniśmy się ograniczyć tylko do działalności kulturalnej na terenie Kanady, czy też mamy ciągle jeszcze do wypełnienia obowiązki wobec kraju rodzinnego. Uważam, że nie powinniśmy ograniczać naszej działalności do spraw związanych z propagowaniem kultury i języka polskiego. Jesteśmy placówką, która powinna spełniać rolę forum, na którym będzie się dokonywała wymiana myśli i doświadczeń między Polakami przyjeżdżającymi z Polski i tymi, którzy mieszkają za granicą, niekoniecznie nawet w Kanadzie. Polska ma stać się pełnoprawnym członkiem świata zachodniego i my musimy jej w tym pomóc, w miarę naszych skromnych możliwości.

Okazuje się, że odzyskanie niepodległości to jeszcze nie wszystko; trzeba ją utrwalić i doprowadzić nasz kraj rodzinny do stanu stabilności i zamożności. O tym, jakimi drogami do lepszej przyszłości ma podążać Polska, zdecydują rodacy w Kraju, ale nasze doświadczenia z życia na Zachodzie mogą im być w tym przydatne.

Wracając do naszych spraw codziennych chciałbym jeszcze raz wyrazić wdzięczność i podziw dla tych wszystkich, którzy swoją pracą i zapałem przyczynili się i przyczyniają nadal do rozwoju naszego Instytutu i Biblioteki. Dzięki Wam możemy dziś obchodzić uroczystość pięćdziesięciolecia; dzięki Wam Instytut będzie się mógł nadal rozwijać.

Kończąc chcę podziękować wszystkim Państwu za udział w dzisiejszej uroczystości i życzyć spędzenia przyjemnego i interesującego dnia.

Je voudrais remercier tous nos invités pour leur participation à notre célébration d'aujourd'hui et leur souhaiter de passer une agréable journée.

I would like to thank you for coming and taking part in our celebration, and I hope that we can spend together a memorable day.

Principal David L. Johnston

We glory in the great presence and contribution of this Institute here at McGill for these 50 years beginning in perhaps the most dire circumstances one could imagine back in 1943, when the world was so beset with tragedy and fear and dying and questions of basic existence. But this little spark of culture, of remembrance of a great civilization was started here. How well it has flourished over the 50 years thanks to the love and care of you here and so many who were here before you. There is such an important lesson for us in the contribution the Institute has made to the life of this University. As I say often to my students, to know one is to know none. A great challenge for this University, this city, this country and our world is to learn to live with difference. And I say more, not simply learn to live with difference but to learn to celebrate difference, because it makes each of us more human and more humane.

Of course, that is precisely what the Polish Institute has done in our University over these 50 years. It helped us to learn to live with difference, to rejoice in difference and to celebrate this difference. If this University can take those lessons and apply them thoughtfully and if the City of Montreal can apply these lessons and we all can encourage this blessed country of Canada to do that, then there is great hope for the world of the 21st century also to learn to live with difference and celebrate it in making us more human and humane.

In some of my more difficult moments I have often thought that if Montreal and Canada cannot accomplish this there really is very little hope for the world of the 21st century to be able to do it. But I am quite convinced that it can and the influence of the Institute and this University and the philosophy that each of you bring to these discussions will take us to success.

I want to end by paying tribute to two people who will appear a little later: Professor Witold Lutosławski who honored us by receiving honorary degree of doctorate in music at the fall convocation two days ago, and Dr. Zbigniew Brzeziński who will be speaking here shortly. The magnificent work of these two men underlines precisely what I have just said. The music of Dr. Lutosławski has taught so many people all over the world to be more human and humane, to appreciate the creative arts and to recognize that the creative arts coming from one country and culture can have a profound influence on another country and its culture. The sadness is that we in the West were deprived of the benefit of Dr. Lutosławski's art for such a long time. But happily this is no longer the case.

Dr. Brzeziński we are so proud to claim as one of ours, a son of McGill, who received his earlier education here. He then went on to make his contribution not in Canada but in the United States. His contribution has clearly been on the world scene. His teachings have helped to make our world more peaceful and a safer place. Through his careful observations on the science and art of government he has helped people of different persuasions and cultures to live more harmoniously together. I trust that he has benefited a little bit from what McGill was able to provide when he was a student here.

McGill has been able to perform its role through the presence of your Institute and the philosophy that it represented in our life 50 years ago and as it does still to-day.

I celebrate your accomplishments and I look forward to the next 50 years of the Institute with much enthusiasm and anticipation.

Senator Stanley Haidasz

Madam Chairperson, President Johnston, your Excellency the Ambassador of the Republic of Poland, distinguished guests, members of the Polish Institute of Arts and Sciences in Canada, and staff of the Wanda Stachiewicz Polish Library at McGill University, ladies and gentlemen.

It is a great pleasure and privilege to be here with you this morning in Montreal where I first came to study philosophy fifty years ago and also to speak for my third time at McGill... I was happy also to represent the Government of Canada at your 25th anniversary and today on the 50th anniversary of your founding.

I have also the privilege of bringing to you the special message on this occasion from His Excellency the Governor General of Canada, Ramon Hnatyshyn.

I am also pleased and privileged to convey a special message on this occasion from the Prime Minister designate whose party was just given the mandate from the people of Canada to head the government of Canada for the next five years.

Drodzy Państwo, z prawdziwym wzruszeniem uczestniczę w historycznym Jubileuszu 50-lecia Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie i Biblioteki Polskiej imienia Wandy Stachiewicz przy Uniwersytecie McGill.

Jest to wielkie święto całej Polonii w Kanadzie. To wielki sukces nauki i kultury polskiej, jej inspirujących wartości wzbogacających nas wszystkich.

Jako polityk kanadyjski jestem dumny z mojego polskiego pochodzenia i szczęśliwy, że moi współrodacy stworzyli tak wielkie i imponujące dzieło, polski Instytut i polską Bibliotekę.

Złożyły się na nie ofiarność, bezgraniczne poświęcenie i dalekowzroczność założycieli tych instytucji, naukowców i polityków z grupy żołnierskiej emigracji, a wśród nich pani Wandy Stachiewicz i konsula polskiego dra Tadeusza Brzezińskiego, którzy w trudnych latach wojny pragnęli służyć polskiej sprawie i propagować wśród społeczeństwa Kanady polską historię, naukę i kulturę.

Dzieło tych zasłużonych założycieli kontynuują przez półwiecze ich wspaniali następcy równie oddani tej samej idei. Służą jej gruntowną wiedzą i gorącym sercem.

Przez swoją wieloletnią działalność członkowie Instytutu a wśród nich wybitni naukowcy wnosili i wnoszą ogromny wkład w życie naukowe Kanady i w budowę i rozwój swojej drugiej Ojczyzny.

Drodzy Państwo, z okazji tego pięknego Jubileuszu pragnę przekazać Wam moje najszczęśliwsze gratulacje i najlepsze życzenia. Niech Wasza praca dalej tworzy silny i trwały pomost między Polską i Kanadą, niech będzie budowlą na dziś i na jutro.

Efekty Waszych działań niech nieustannie wzbogacają wiele przyszłych pokoleń. Wierzę, że tak jak dotąd uda się Wam wychować w przyszłości wielu znakomitych i kompetentnych następców.

Życzę Wam, Drodzy Państwo, dalszych wspaniałych sukcesów i wytrwałości w realizacji tych wielkich i ambitnych celów dla dobra Polski i Kanady.

THE GOVERNOR GENERAL
LE GOUVERNEUR GÉNÉRAL

RIDEAU HALL
OTTAWA

En ma qualité de Gouverneur général du Canada, j'ai l'honneur d'adresser mes plus cordiales salutations à toutes les personnes présentes à l'occasion des festivités du cinquantenaire de l'Institut polonais des arts et des sciences au Canada et de la Bibliothèque polonaise à l'Université McGill.

Le Canada a la chance de compter une population d'ascendance polonaise nombreuse et prospère qui a grandement contribué à l'édification de notre société. Les premiers immigrants polonais y sont venus en quête de liberté pour se tailler un avenir et pour vivre selon leur convictions. Ils ont pu y faire instruire leurs enfants, tisser leurs valeurs et leurs idéaux dans la trame de la société et renforcer les traditions démocratiques et égalitaires établies par les fondateurs de notre pays. Leurs réalisations, leurs sacrifices et leur persévérance ont fait honneur au Canada comme à ceux et celles qui ont des racines en Pologne.

Je suis persuadé que, au cours des cinquante dernières années, l'Institut polonais des arts et des sciences au Canada et la Bibliothèque polonaise à l'Université McGill ont joué un rôle vital dans la vie des Canadiens polonais. Ces deux organismes ont non seulement appuyé les activités des Canadiens polonais dans tous les domaines d'activité, mais en plus, ils ont apporté à notre société une contribution dont tous les Canadiens et les Canadiennes peuvent être fiers. J'aimerais profiter de cette occasion pour offrir mes meilleurs vœux à toutes les personnes liées à l'Institut et à la Bibliothèque pour qu'elles connaissent autant de succès dans les années à venir.

Ramon John Hnatyshyn

The Honourable Jean Chrétien, P.C., M.P.
L'honorable Jean Chrétien, c.p., député

I am pleased to send my congratulations to the Polish Institute of Arts and Sciences in Canada and the Polish Library on the occasion of the 50th anniversary of their founding.

The story of the people of Poland touches on the great historic themes of the twentieth century: the fight for national self-determination and the struggle for democracy. Founded in 1943 against the backdrop of the Nazi occupation, the Polish Institute of Arts and Sciences and the Polish Library played a vital role in keeping the culture of a free and independent Poland alive. And as the Polish people grapple with the challenge of creating an enduring democracy, the Polish Institute and the Polish Library will continue to be a valuable resource.

I would also like to extend a special greeting to Zbigniew Brzezinski, whose father was instrumental in the founding of this Institute.

My best wishes to all in attendance for a memorable day.

MONTREAL

October 30, 1993

Liberal Party of Canada ♦ Parti libéral du Canada
200 ouest, avenue Laurier Avenue West, Suite 200
Ottawa, Ontario K1P 6M8
(613) 992-2211

Thaddeus V. Gromada

Ladies and Gentlemen,

It is indeed a great honor and privilege for me to be here today, in this great university, within the beautiful city of Montreal, to celebrate with you a most auspicious occasion, the 50th Anniversary of the birth of the Polish Institute of Arts and Sciences in Canada.

I personally, am particularly delighted to revive a tradition that was begun by my predecessor, the first Executive Director of the Polish Institute of Arts and Sciences of America (Polski Instytut Naukowy w Ameryce), the great Polish historian, Oskar Halecki, who also happened to be my teacher and mentor at Fordham University in New York, and whose shoes I cannot pretend to fill.

From thumbing through the pages of *Bulletins of the Polish Institute of Arts and Sciences* that were published in 1943, 1944, 1945 and 1946, it is quite evident that Professor Halecki, had a great deal to do with the founding of the Canadian Branch of the Polish Institute and that he was very much interested in its continued development. Professor Halecki was not only a prominent participant at the inaugural exercises of the Canadian Branch held at this University on October 21, 1943 but he frequently visited Montreal to lecture both in English and French at your fine universities. How he was able to commute so frequently between Montreal and New York City, when air travel was uncommon, is just difficult for me to understand. All that I know is, that he was very much committed to the Polish Institute in Canada, and strongly believed in cooperation between the two Polish centers.

The ties between the parent and its offspring (if I may use this expression) were rather close in the early years as they usually are, and they climaxed with the most successful Third Congress of the Polish Institute that was organized and arranged by the Canadian Branch at McGill University in May 1975. The chairman of that successful assembly was none other than Dr. Tadeusz Brzeziński, the former Consul General of Poland in Montreal who played an important role in the creation of the Canadian Branch. The next year, in 1976 the Canadian Branch became a fully independent, autonomous Polish Institute of Arts and Sciences in Canada and we who were members of the Institute's Board of Directors in the U.S. supported this development.

Again, quite naturally, the bonds between the Institute in the U.S. and the Institute in Canada became much looser as the years went by. Each of us was preoccupied with our own distinctive problems and concerns. But I want to assure you that we have not forgotten you; we continue to feel a close kinship for you, and we are very proud of your remarkable achievements through the half century particularly the maintenance of a superb Polish Library on the campus of this University. We hasten to pay tribute to all of your members and especially to your leaders from the past (Professor Pawlikowski, Szczeniowski, Poznański, Zaborski, Szyryński, Ambassador Romer, Wanda Stachiewicz) and those of the present. The time may be ripe for both of our Institutes to explore possibilities of closer cooperation on projects of mutual interest.

Last year, our Institute in the United States observed its 50th Anniversary with a three day Congress of Scholars at Yale University and an Academic Convocation at Pierpont Morgan Library in New York. We were delighted that the Canadian Polish Institute was represented by your Vice President, Dr. Hanna M. Pappius.

I think we can say with confidence that our two Institutes founded as continuators of the prestigious Polska Akademia Umiejętności in Kraków, which was shut down by the German Nazis in 1939 during the darkest period in Poland's history and perhaps the history of our Civilization, remained faithful to the principles of its founders during the past half century never compromising in the defense of human rights and academic freedom, so indispensable for freedom and liberty. We advanced knowledge about Poland's millennial cultural and intellectual heritage in many different ways to the benefit of our respective societies.

The fall of Communism in Poland and Eastern Europe is not the end of history as Fukujama suggests; it does not mean the end of the work and missions of our two Institutes in North America. In fact it opens up new possibilities and challenges for us. With the elimination of political and ideological obstacles, we can now maintain normal contacts with Polish authorities and more importantly with Polish academies and universities. We can become more effective middlemen - brokers, monitoring and assessing intellectual, cultural movements in Poland, not just for our Polonias but for mainstream America and mainstream Canada. I wish to announce that an exciting historical event will shortly take place. Next month, in November 1993, the Polska Akademia Umiejętności (PAU) in Kraków which re-emerged in 1989, will open its American station on the premises of our Institute in New York City with Prof. Kazimierz Kowalski as the first resident scholar for a period of six months. I am sure that this American station of PAU will have a beneficial impact on both our Institutes.

At a time when both America and Canada will be more and more preoccupied with their own internal problems and less and less interested in Poland and Eastern Europe as a result of the end of the Cold War, it will be our job to make sure that our pluralistic societies will not abandon Poland, a country which contributed so much to the Grand Failure of Communism. There is much more to be done, as we move toward the 21st century and the third millenium. We look forward to a closer cooperation between our two Institutes and our counterparts in Poland and Eastern Europe.

Tadeusz Diem - Ambasador RP w Kanadzie

Droga Pani Wando, Madame Professor, the Honorable Senator Haidasz, Your Magnificencia Rector of McGill University, Distinguished Guests, Mesdames, Messieurs, Drodzy Przyjaciele, Założyciele i Członkowie Polskiego Instytutu Naukowego.

Let me express my gratitude to be invited to the ceremonies of the 50th anniversary of your splendid institution. There is a great honour and satisfaction to collect and recollect the achievement of the Institute on this occasion.

Today we are celebrating the 50th anniversary of your presence on Canadian soil. In the early forties when a group of Polish intellectuals founded the Institute in North America they did not know - who would have known - what would be their future. Unfortunately, few years later, in 1946, when the western allies confirmed the world government, it was absolutely clear that the fulfillment of Yalta agreement would not be for a short time, it would last for a long time. It took us nearly 50 years to brake eventually this iron circle. For all these decades, Poland was annihilated, separated from the free world behind the Iron Curtain. And from this point of view I think the importance of cultural societies in North America and your Institute cannot be overestimated.

It is in this context that we have to read your presence and foundation: in the tradition of the great Polish immigration of the XIX century, when after the November Uprising of 1830 the Hôtel Lambert and the Polish Library in Paris were founded. In the XIX century it took almost a hundred years to correct the situation. In this century when Poland became a sovereign and independent country without foreign troops on its territory we can clearly state that without your strong will, determination and courage, there would be no free Polans today. Let me thank you for this on behalf of the president of Poland, Lech Wałęsa. Let me thank you on behalf of the Polish nation.

The Poles on Polish territory and you, Poles abroad are aware how is the world today and how it was yesterday. Of course, changes are visible. Poland played an important role in dismantling the totalitarian system. Since the middle centuries we were always in the forefront of freedom. We can say with great satisfaction that today's Poland is taking a new kind of leadership. We took a great approach to change; the transformation from totalitarian system to democratic one in a very unique way. We can describe the economic changes as a shock therapy and now after four years of discipline it can be judged succesful.

Poland had the highest economic growth in 1993 in the whole of Europe! Poland today has the youngest population in Europe with a great intellectual potential and social capacity. As professor Litynski said, freedom is value by itself. Let me assure you that we know this value. All Poles, not only those living in Poland, know the value of freedom.

Drodzy przyjaciele, ze czcią i szacunkiem pochylam głowę nad Waszymi osiągnięciami. Nie sposób ich ocenić i przecenić; są one wkładem w nasze kulturowe dziedzictwo i pomnażanie dóbr polskiej kultury. Są szerzeniem Polski i polskości w warunkach trudnych w oddaleniu od macierzy.

Jestem przekonany i powtórzę z całą mocą; bez Waszej determinacji i woli, bez Waszego tutaj wysiłku, bez Waszych zabiegów nieustannych nie byłoby dzisiejszej Polski. I jesteśmy tego świadomi. Natomiast trzeba również odpowiedzieć, Panie Profesorze, na postawione tu pytanie: co dalej ? Czy rola Polskiego Instytutu jako taka się skończyła? Uważam, że nie - ona musi

tylko ulec pewnej metamorfozie. Chciałem z całym sercem poprosić Państwa o dalszą działalność w imieniu Polski, i dla Polski, i przez Polskę.

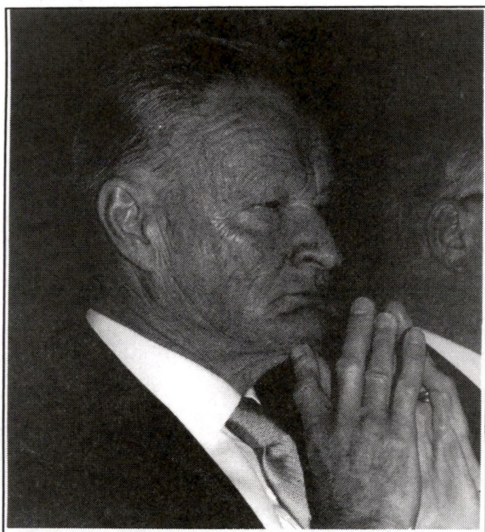
Dlatego pozdrawiając Was wszystkich, bardzo gorąco pragnę zadeklarować, że wszystko co polskie jest również Wasze, i że będziemy Wam Polskę przybliżać - taką jaka ona jest. Dlatego, że Polska jest jedna i bez względu na miejsce zamieszkania każdy może się czuć Polakiem i cieszyć się Polaka godnością.

Kończąc, niech mi będzie wolno życzyć Instytutowi i wszystkim jego oddziałom od Pacyfiku aż po Atlantyk wiele dobrego: osiągnięć, sukcesów i radości!

Dziękuję Państwu.

With the great satisfaction I am announcing the decision of the President of Poland, dated 14th of October 1993; Mrs Wanda Stachiewicz has been awarded the Great Cross of Merit of Republic of Poland. This is a great honour and a great satisfaction for the founders of the Library and the Institute, and for all members of your distinguished institution. This award is a well deserved recognition of achievements in the area of cultural development.

Gość honorowy - Guest Speaker - Conférencier d'honneur

ZBIGNIEW BRZEZIŃSKI
Born in 1928 in Warsaw
Poland

COUNSELOR, CENTER FOR STRATEGIC AND INTERNATIONAL STUDIES; PROFESSOR OF AMERICAN FOREIGN POLICY AT THE PAUL NITZE SCHOOL OF ADVANCED INTERNATIONAL STUDIES, THE JOHNS HOPKINS UNIVERSITY, WASHINGTON, D.C.

From 1977 to 1981, National Security Adviser to the President of the United States. In 1981 awarded the Presidential Medal of Freedom for his role in the normalization of U.S.-Chinese relations and for his contributions to the human rights and national security policies of the United States.

OTHER CURRENT ACTIVITIES

Public and Pro Bono: Member of the Board of Directors of the National Endowment for Democracy (a Congressionally-funded Institution for the international advancement of democracy); Honorary Chairman of the AmeriCares Foundation (a private philanthropic humanitarian aid organization); Member of the Board of Trustees of Freedom House (a non-profit institution dedicated to the promotion of freedom); Trustee of the Trilateral Commission (a cooperative American-European-Japanese forum); Co-chairman (with Senator Bob Dole) of the American Committee for Aid to Poland; Member of the Board of the Polish-American Enterprise Fund and others.

Private Sector: International Adviser to several major US and global corporations; frequent participant in annual business and trade conventions; President of Z. B. Inc. (an advisory firm on international issues to corporations and financial institutions). Also a frequent public speaker, commentator on major domestic and foreign TV programs, and contributor to domestic and foreign newspapers and journals.

PAST ACTIVITIES

U.S. Government: 1966-1968, Member of the Policy Planning Council of the Department of State; 1985, Member of the President's Chemical Warfare Commission; 1987-1989, Member of the President's Foreign Intelligence Advisory Board (a Presidential commission to oversee U.S. intelligence activities).

Public and Political: 1973-1976, Director of the Trilateral Commission; in the 1968 presidential campaign, chairman of the Humphrey Foreign Policy Task Force; in the 1976 presidential campaign, principal foreign policy adviser to Jimmy Carter; in the 1988 presidential campaign, co-chairman of the Bush National Security Advisory Task Force. Past Member of the Board of Directors of Amnesty International, of the Council on Foreign Relations, of the Atlantic Council etc.

Academic: On the faculty of Columbia University from 1960-1989; from 1953-1960, on the faculty of Harvard University. Ph.D., Harvard University, 1953; B.A. and M.A., McGill University, 1949 and 1950. His most recent book is *OUT OF CONTROL: Global Turmoil on the Eve of the 21st Century*. Also author of the bestseller *THE GRAND FAILURE: The Birth and Death of Communism in the 20th Century*, as well as of *GAME PLAN: How to Conduct the U.S.-Soviet Contest*; *POWER AND PRINCIPLE: The Memoirs of the National Security Advisor*; *THE FRAGILE BLOSSOM: Crisis and Change in Japan*; *BETWEEN TWO AGES: America's Role in the Technetronic Era*; *THE SOVIET BLOC: Unity and Conflict*; and of other books and many articles in numerous U.S. and foreign academic journals.

Honors: Honorary degrees from Georgetown University, Williams College, Fordham University, College of the Holy Cross, Alliance College, the Catholic University of Lublin, Warsaw University. Awarded the Hubert Humphrey Award for public service from the American Political Science Association; as well as fellowships from the Guggenheim Foundation, the Ford Foundation, etc. In 1959 elected a Fellow of the American Academy of Arts and Sciences. In 1963, selected by the U.S. Chamber of Commerce as one of America's Ten Outstanding Young Men of the Year.

Hanna M. Pappius

Zbigniew Brzeziński was born in Poland and then spent a number of years in Montreal where his father was the Polish Consul General. He is an alumnus of this great University where he received his Bachelor and Master of Arts degrees with great distinction. He received his doctorate from Harvard in 1953. He then proceeded to a brilliant career, culminating in his service as the National Security adviser to the President of the United States. He continues to be active in public, academic and political fields and is the author of several books on international affairs, the last of which "Out of Control: Global Turmoil on the Eve of the 21st Century" has just recently been published.

His many activities and honours are listed in his biography included in our Anniversary Bulletin.

It should be noted that Dr. Brzeziński's father, Dr. Tadeusz Brzeziński was actively involved in the founding of our Institute, he was one of its first and for many years most devoted members, and to the end of his life an ardent user of our library. In honouring the son we want also to pay special tribute to the father.

Zbigniew Małecki

A DIGEST OF DR. ZBIGNIEW BRZEZIŃSKI'S KEYNOTE ADDRESS :

The Global Dilemmas of Post-Communist Transformation

Professor Brzezinski began with some personal recollections of his young years at McGill University where he developed his intellectual and political awareness. He said that at the time of the 50th anniversary of the Polish Institute, one could observe changes at the University, in Canada and in the world. He thought that the history of and the changes at the Polish Institute reflect, in a way, the history of Canada's transformation.

He then proceeded to the main topic of his address, the global dilemmas of post-communist transformation, what they mean and what they pretend to be.

It is four years since the emergence of the democratic Solidarity government in Poland, on the ruins of the former communist system. Within the following few weeks and months, other communist regimes crumbled. Then two years later, the Soviet system itself disintegrated, a system which once proclaimed that it had a special mandate from history to impose a coercive utopia on all people. The system was false, coercive and utopian at the same time. The end came without problematic and intellectual expectations. Dr. Brzezinski noted that existing textbooks on politics or economics do not inform on the dynamics of change, how to transform a totalitarian system into a viable democracy. Neither do the textbooks mention how to transform a centrally run economic system into a free market economy.

The collapse of the communist system therefore required a practical experimentation in both the political and the economic fields. This meant using a process of trial and error. That process has now been in progress for the past four years.

The Soviet system tried to impose a coercive utopia on mankind. The politically correct utopia was dominated by coercive utopia of the Hitler and Stalin variety.

Political experimentation requires an economic plunge into the unknown. The big question is whether the free market economy and democracy are compatible?

Has the West properly responded to these transformations?

The "big bang" approach was an instant and comprehensive transformation of the system. The primacy of politics is essential to the implementation of a comprehensive strategy of economic change.

Poland had the essential elements to effect these changes: the Solidarity movement, not crushed after ten years, the Church and the peasantry. Asia's countries brought first the economic changes then political decompression, and this approach may be the model for Eastern Europe.

Post-communist transformation will be a long process. There will be three phases: the first one will last 3 to 5 years; the second will shift politically from transformation to stabilization; economic stabilization will lead to transformation, minimum 3 years after completion of first phase, but more likely 5 to 10 years. Entrance into third phase: political consolidation of democracy, economic take-off, large scale privatization and investments, judiciary independent from the government - this last phase will last 5 to 15 years. The over-all transformation will therefore be a lengthy process, consisting of three stages, lasting between one and three decades.

The nature of the West's contribution will depend on the particular phase in which the recipient country is. During the political transformation and stabilization of monetary system, western audits will be very important. External money will cease to be decisive after the first phase.

Russia is a massive economic failure, money was stolen, diverted and deposited in the West. In contrast China is on the way to economic success.

External control of money inflow is impossible; therefore internal productivity from the second phase on is essential. For economic improvement access to western markets, opportunity to increase exports to western markets and stimulation of growth by export driven development will be required.

Assuming that Poland, Hungary and the Czech republic have a 4% growth per annum, then it would take thirty years for the Czech republic, forty-six for Hungary and sixty- three years for Poland to close the gap with Germany and Austria, assuming the latter grow at 2% per annum.

When we look back on the performance of communist run countries and pinpoint their weaknesses, foremost will be cultural hedonism and spiritual emptiness. Material deprivation is also a characteristic of former communist countries. They promoted permissive cornucopia which culturally is not the answer to coercive utopia.

In future there will be grand dilemmas to be coped with: political backlash, restoration of Empire in Russia versus democracy, choice of geopolitical futures; new global challenge or Far Eastern bazaar.

Poland's recent election illustrates the political backlash. But victory of the ex-communists was only a tactical political success: it represented only 20 % of the votes cast; 50 %

of these votes were a protest vote due to a right-wing which discredited itself and destroyed a viable political center. Poland did not cut itself from communist past like the Czech republic did. Here there was no clear-cut demarcation line with the past. Poland is experiencing a sense of social frustration: inspite of remarkable progress in the past 2-3 years social dislocation and unemployment have risen in the past 4 years. So has the number of TV sets per 1,000 people and cars. Poland has passed Greece, Ireland and Portugal in that respect. The number of cars doubled. A good proportion of unemployed prefer to live off unemployment benefits. The economic progress in Poland is more significant than generally appreciated, but a backlash remains a genuine threat.

To maintain the progress the former communist countries have to establish explicit time frame and explicit proposition to obtain and speed up admission to the Eupean Union. Tariffs on goods exported to the West must be eliminated. 2% imports from Eastern Europe is too little.

Russia cannot be used as an example of democracy; the former empire was sustained by force and coercion. Since the collapse of the Soviet Union in 1991, efforts at institutionalization, ambiguous efforts to recreate the Empire, deliberate large-scale growth of common institutional pressures have created the Commonwealth of Independent States. In this there is a charter for each member state which imposes obligations on each state regarding collective security. Peacekeeping on "new-abroad" area by military means leads to political subordination in areas like Tadjikistan, Abkhazja, Georgia, Azerbaidjan, Armenia, Moldova. There are threats against the Ukraine and political subversion within the non-Russian states.

The Russia - Ukraine relationship is of such a nature that if Ukraine remains an underdeveloped country, Russia loses. If Ukraine is integrated into Russia, the Ukraine loses and Russia again becomes an Empire. There should be grave concern about the outcome of this.

The alternative to the restoration of the Russian Empire is a geopolitical pluralism. The restoration of the Empire would involve severe economical and political costs. Imperial restoration would mean the failure of the trend to democracy.

Geopolitical future of the Czech republic, Poland and Hungary lies in ability to enter European Union and NATO. The West offers a short-term solution. NATO is very reluctant to accept Poland, the Czech republic and Hungary because of Russian objections.

There are some theories about joint Western and Russian guarantees for Central Europe. On the other hand a political vacuum in Central Europe is an ominous development.

The dilemmas of post-communist transformation in China (Far Eastern bazaar) are different. In China, political rule by the communists is still on. But economic transformation to a free market system, by moving away from tenets of communism, produced a rate of growth averaging 6% per year. In this year only the rate is 13%. One province had a 23% growth. It looks that China is poised to become the number two economic power, ahead of Japan and of the European Union, if the latter continues to exists. China aspires to be a nation of shopkeepers and exports extension to most of the Pacific zone. Social aspects and human rights are an issue that have not yet been addressed.

The defeat of communism is not tantamount to a victory of democracy. We need a better geopolitical and geostrategic approach to better shape the world.

Gość honorowy - Guest Speaker - Conférencier d'honneur

WITOLD LUTOSŁAWSKI
1913-1994

COMPOSER

Witold Lutosławski, was born, and has lived most of his life, in Warsaw, Poland. His musical talents surfaced at an early age, with his first compositions dating from 1922, when he was nine. He studied piano, violin, and composition, graduating from the Warsaw Conservatory in 1937. His compositional debut took place in 1939 with the premiere of his first substantial orchestral work, the Symphonic Variations.

The war years, and the Stalinist period which followed, were difficult years for Lutosławski, who survived by playing two-piano arrangements of banned works in underground cafes with Andrzej Panufnik, and by writing "functional" music for radio, film and theatre, along with music for children, arrangements of folk-songs. At the same time, though, Lutosławski continued to develop his own musical language (for the most part in private - his 1st Symphony of 1947 was banned for being too "formalist"). The culmination of this early period was the large-scale Concerto for Orchestra (1954), which combines his formal concerns with his practical experience working with Polish folk music.

Beginning in 1955, Lutosławski was able to travel again, and through his involvement with the International Society for Contemporary Music, he visited various countries, heard the music of his contemporaries around the music, and began receiving international performances of his own music. At the same time as his reputation started to spread, his musical style matured rapidly, incorporating the use of 12-tone harmonies in the Funeral Music of 1958, and

introducing his own form of rhythmical eatoricism in the *Jeux Vénitiens* of 1960. From that time on, Lutosławski's music has been widely performed, and he has traveled extensively, conducting his own music and lecturing about it in most major cities of the world. Over the past 30 years, Lutosławski has composed almost twenty major orchestral works, including the Symphony No.2 of 1967, the Symphony No. 3 of 1982, for which he was awarded the highly prestigious Grawemayer Award, and his latest, the Symphony No. 4, premiered last year by the Los Angeles Philharmonic along with concertos for Mstislav Rostropovich, Anne-Sophie Mutter, Heinz Holliger, and Krystian Zimerman.

Lutosławski has garnered numerous honours and prizes throughout his distinguished career. He has been awarded honorary membership in a number of prestigious academies and societies in various countries among them Royal Swedish Academy of Music, Royal Academy of Music in London, American Academy of Arts and Letters, Académie des Beaux-Arts, Deutsche Akademie der Künste, and has received honorary degrees from such institutions as the Warsaw University, Cracow University, Glasgow University, University of Cambridge, Cleveland Institute of Music. McGill University was the last to so honour him. It is also important to note that Lutosławski has always worked for the cause of other composers, through his participation in various organizations for example the ISCM, Warsaw Autumn Festival and Polish Union of Composers, by his financial support for young Polish composers wishing to study abroad, and by his forthrightness in speaking out against injustice and his steadfast refusal to compromise himself or his music for the sake of any political advantage.

Witold Lutosławski died in Warsaw on February 7th, 1994.

James Harley

HOMMAGE À LUTOSŁAWSKI

Music from Montreal - CBC Stereo: producer: Frances Wainwright

Program broadcast December 12th 1993

Re-broadcast February 13th 1994 to mark the death of the composer.

Music recorded at the **Hommage à Lutosławski** concert held at Pollack Hall, McGill Faculty of Music, October 30th 1993.

Program:

- Epitaph (1979) for oboe and piano
Normand Forget - oboe, Marc Couroux - piano
- Sacher Variation (1975) for solo cello
Antonio Lysy - cello
- Partita (1984) for violin and piano
Sylvia Mandolini - violin, Marc Couroux - piano
- Chain I (1983) for chamber ensemble
McGill Contemporary Music Ensemble,
Bruce Mather - conductor
- String Quartet (1964)
Penderecki Quartet

The following is a transcription of the broadcast conversation between Jim Coward, host of *Music from Montreal* and James Harley, coordinator of the McGill *Hommage à Lutosławski* concert.

Jim Coward (JC): Now, as promised, I am joined by James Harley, a composer at McGill, to discuss Lutosławski from a composer's point of view. Welcome to "Music from Montreal." What is it about this kind of event that makes it so important to have someone like Lutosławski in Montreal?

James Harley (JH): Well, it's important because he is without a doubt one of the great living composers. He is 80 this year, and his music is performed all over the world. He is studied by all music students who learn about the 20th century--his name will come up. So, he's part of the history of the century, and happily is still alive. In addition, his music is quite well known, unusually so for a living composer.

JC: But that brings me back to my question though. The music is known. Certainly people who study music, people who are aware of, familiar with, contemporary music know the name Lutosławski and his music. But to have the man himself walking among us in Montreal, what does that add to the experience?

JH: I think it is a rare opportunity, partly because most of the composers we concern ourselves with are dead, and we just don't get the chance to have them walk among us. But to see the man, to hear what he has to say, is a great occasion for people interested in music. And in the case of Lutosławski, he is very gracious as well as articulate and cultured, and has a lot

that he himself can add to the experience of his music. He is also able to contribute his perspective on music in general, on the way it has developed in this century.

JC: How do you explain the appeal of Lutoslawski's music? Pollack Hall was full the evening of the concert, and the applause was not just polite, people genuinely enjoyed what they were listening to. There was quite a bit of variety as the evening went on. What is there in the music that has that direct appeal?

JH: Lutoslawski's music really comes directly out of the classical-romantic tradition. He has never tried to be radical. His training as a musician, his classical training, is always coming through. He also has, I think, a sense of drama that's important to his music. He is not just trying to express abstract ideas, he's working with expressive ideas. I think it is always appealing when music is conceived in dramatic terms rather than in more formal ways. In addition, the language that he uses does not break sharply with the tradition; he is trying to carry things forward from the way they were before, from more familiar kinds of material to more contemporary elements, whereas a lot of other composers really did want to break with the way things were, particularly after the Second World War. He wasn't attempting that. Instead, he was trying to develop his own language on the basis of what he had done before and what everybody else had done.

JC: As for these developments which took place after the Second World War, we have to remember that a large part of Lutoslawski's career was spent in Poland during a communist regime, which would illuminate, to some extent, everything he did.

JH: Well, he certainly has struggled with that. Poland was never as successfully oppressed as some of the other countries in Eastern Europe. Lutoslawski did have a particularly difficult period during the Stalinist era. That was the toughest time in Poland, in which the "social-realist" policy was enforced quite strictly, and his music was banned as being too formalist and not relevant to the people. It was quite a dark period for him. After that, though, conditions relaxed somewhat, Lutoslawski was able to travel abroad and he became a truly international composer. But at the same time, I'm sure, there were always struggles with the authorities. For instance, he had another difficult period in the 1980's during the imposition of martial law when, at a certain point, no one was allowed to travel, and phone lines were cut. For someone like Lutoslawski, who had an international career as a composer as well as conducting engagements around the world, that was a particularly painful period. In addition, he has always stood up against oppression and has never cooperated with the regime. I think he was hurt a great deal by the martial law ordeal, and in fact, refused to make any public appearances during that time, just to make sure that the point was taken that he wasn't supporting the regime in any way. So, he has made some strong political statements, more by example than by being outspoken, but at the same time, his international stature has always been there, and he has been able to rise above the particular difficulties of living in a communist country.

JC: Let's move away from a discussion of Lutoslawski the individual, and focus back on the music again. The next work we are going to hear is the Partita for violin and piano. Can you introduce this for us?

JH: All right. This is a big piece for violin and piano, which really comes out the tradition of violin sonatas--Beethoven, Brahms and so forth. It contains three substantial movements laid out in a kind of classical form, fast-slow-fast. In between those movements are two shorter movements that resemble cadenzas, but cadenzas that involve both players.

In fact, they are called "Ad Libitum" sections, in which the two players are playing quite freely, not trying to coordinate with each other. So they form an interesting contrast to the other movements, being based on a different kind of rhythmic energy. Altogether, though, the music is quite substantial and serious. There is a lot of virtuosic writing for the violin, and, being very idiomatic for the instrument, it works well. Of course, Lutosławski studied violin and piano himself, so these are the two instruments with which he is the most intimately familiar.

JC: He hasn't written a lot of chamber music. In fact, the music on this program was a good chunk of his total output in chamber music, wasn't it?

JH: It was, yes. He has mostly concentrated on orchestral works - it makes the arrival of a new piece of chamber music by Lutoslawski quite an event.

JC: The quality of the performances that evening at Pollack Hall was very good, and part of that, I suppose, is the inspiration of having the composer there in the hall listening.

JH: Oh yes, certainly, I think that's part of it. Plus having the chance to get to meet him before, and in the case of some of the musicians, having the opportunity to play the piece through for him and to hear his comments. Lutoslawski has always been a performing musician. Now he's a conductor, but earlier on he was a working concert pianist, so he has a very practical knowledge of the music; of his own music of course, but also of what it means to play the music as a performer. So, I think he's able to relate easily to the performers, and I think that that helps inspire the musicians. It certainly did in the case of this concert.

JC: Not just knowing the music, but knowing how to make it work.

JH: Exactly.

JC: The last work we are going to hear on *Music from Montreal* this week is Chain I. Now this is a work for chamber orchestra, 14 members altogether, strings, winds, percussion and harpsichord. How does this work?

JH: The title refers to the idea of having different kinds of music going on at the same time. You might have, for example, a clarinet solo, and then in the middle of the phrase, somebody else in the ensemble begins playing a different kind of material. It's counterpoint, really, but the idea of the chain comes from the fact that one kind of material or phrase by a particular musician or group of musicians will start first and then another one will come in in the middle of that, and the first one will end while the other one carries on, and so on, creating a series of "links." The result is that you get a continual overlapping of phrases. So there is a sense of continuity, but at the same time, of a series of contrasting little events.

JC: What I want to know before we conclude is, what is your connection with Lutosławski?

JH: Well, first of all, I was interested in his music, that's how I started to get to know him. Then, I spent some time in Europe, in London, Paris, and then had the opportunity to spend a year in Poland, in Warsaw. I actually first met Lutoslawski in London, and since then have had a few chances to talk to him, attend workshops with him and hear him give lectures, as well as to hear a lot of his music performed live, which is always a great experience. He has also been on juries of competitions where I've won prizes, so I guess I've gotten to know him a little bit, over the years.

JC: This program was a highlight of a week at the end of October when Witold Lutoslawski was visiting Montreal. Thank you James Harley for visiting *Music from Montreal* to introduce us this afternoon to the personality and the music of Lutoslawski.

JH: Thank you, it's been a pleasure.

James Harley, who has just completed his doctorate in composition at McGill University, hails from British Columbia. He lived in Europe between 1982 and 1988, and, after winning a prize in *The 1st Kazimierz Serocki International Composers Competition* (Witold Lutosławski was one of the members of the jury for that competition), traveled regularly to Poland, eventually receiving a Polish Government Scholarship to spend the year 1987-88 as a guest post-graduate student at the Chopin Academy of Music. Harley's music has been performed at the Warsaw Autumn International Festival of Contemporary Music as well as elsewhere in Poland. In 1990, he was awarded a prize in *The 1st Witold Lutoslawski International Composers Competition*, and as a result his orchestral work, *Windprints*, was performed by Kazimierz Kord and the National Philharmonic Orchestra of Warsaw in April 1991. In 1987, James married Maria Trochimczyk, a Polish musicologist, and in 1988, they moved from Warsaw to Montreal.

Anna Lubicz-Łuba

TALENT JEST DOBREM POWIERZONYM.

Rozmowa z Witoldem Lutosławskim.

Jeszcze niedawno był wśród nas uświetniając swą obecnością uroczystości jubileuszowe Polskiego Instytutu Naukowego i Biblioteki Polskiej, wzruszał i zachwycił miłośników muzyki swym najwyższym kunsztem. Stale pogodny, rozświetlony uśmiechem, pełen energii i wigoru zdumiewał swą witalnością. Nic, dosłownie nic, nie zapowiadało mającej wkrótce nastąpić tragedii. Tragedii, gdyż odejście tej wybitnej, nieporównywalnej postaci zubaża światową kulturę. Jest bolesnym ciosem dla wszystkich, którzy kiedykolwiek zetknęli się z Jego wspaniałą niepowtarzalną muzyką.

Korzystając z obecności Witolda Lutosławskiego w Kanadzie, zwróciłam się doń z prośbą o rozmowę. Obawiałam się, iż napięty do granic wytrzymałości harmonogram koncertów i spotkań dostojnego gościa, może być istotną przeszkodą dla kilkuminutowego nawet spotkania, ale ku mojej radości Mistrz nie odmówił. Poniższy wywiad jest zapisem rozmowy, którą utrwaliłam na taśmie magnetofonowej w dniu 29 października 1993 roku.

Anna Lubicz-Łuba: Jest Pan laureatem wielu światowych nagród, otrzymał Pan również kilka doktoratów Honoris Causa od prestiżowych uniwersytetów. Dnia 28 października byliśmy świadkami przyznania Panu doktoratu Honoris Causa w dziedzinie muzyki przez Uniwersytet McGill. Czym jest dla Pana jako twórcy tak wysokie wyróżnienie?

Witold Lutosławski: Wszystkie wyróżnienia są dla mnie nie tylko zaszczytem, ale pomocą w życiu, ponieważ wiele instytucji szanuje te doktoraty i członkostwa Akademii. Zaszczytem jest być wyróżnionym przez tak dostojne grono jakim jest Senat Uniwersytetu i to jednego z najważniejszych na tym kontynencie.

A.L.L. : Domyślam się jednak, że pewne nagrody miały dla Pana wyjątkowe znaczenie.

W.L. : Było szereg takich wyróżnień, ale pragnąłbym tutaj wymienić Złoty Medal Royal Philharmonic Society w Londynie. Towarzystwo to powstało w XIX wieku, w jakąś rocznicę Beethovena i od tego czasu, czyli od ostatnich dziesięcioleci XIX wieku Złoty Medal jest przyznawany tylko co pewien czas. Wtedy tylko, jeśli Towarzystwo znajdzie odpowiedniego kandydata. Otrzymać Złoty Medal i znaleźć się na liście, na której początku widnieją Brahms, Gounod, Bülow czy szereg nazwisk tej klasy, jest rzeczywiście wyjątkowym zaszczytem. Ale cenię sobie zarówno ten medal, jak też najróżniejsze inne odznaczenia. Ten rok był specjalnie bogaty w nagrody, bo oprócz doktoratu Honoris Causa Uniwersytetu McGill w Montrealu otrzymałem, między innymi, Kyoto Prize. To jest nagroda bardzo duża i oczywiście będę musiał stworzyć jakąś fundację, aby korzystać z tych pieniędzy dla celów dobroczynnych.

A.L.L. : Żona Pańska wspominała, że wkrótce wybierają się Państwo do Japonii po odbiór tej nagrody.

W.L. : Tak, wizyta nasza będzie dziesięciodniowa i przygotowałem na ten cel dwa odczyty. To nie jest stara nagroda, utworzono ją kilka lat temu.

A.L.L. : Każdy z Pańskich koncertów to wielki osobisty sukces, ale przede wszystkim to triumf muzyki polskiej. Czy nie sądzi Pan, że w ostatnich latach obserwujemy szczególnie zainteresowanie muzyką polską - czy to może znowu moda na Polskę?

W.L. : Myślę, że to nie jest moda na Polskę. Polska bardzo obrodziła w kompozytorów. W szczególności mam tu na myśli pokolenie urodzone w 30-tych latach, więc nie moje pokolenie, tylko młodszych. W tym pokoleniu jest szereg naprawdę wybitnych nazwisk - oczywiście Krzysztofa Pendereckiego i ostatnio Henryka Mikołaja Góreckiego. Osobiście cieszę się bardzo, że on odniósł taki bardzo błyskotliwy sukces na świecie, ponieważ to był kompozytor o wielkim talencie, który pozostawał zawsze w cieniu. Jego odkryło najpoważniejsze wydawnictwo muzyczne w Londynie i stąd po wykonaniu jego III-ej Symfonii przez Londyńską Symfonię, chór i solistkę, ta symfonia zdobyła sobie niebywałą popularność. Trudno znaleźć coś co by można było z tym porównać.

A.L.L. : Jak wiemy Górecki nie był lubiany przez reżym i miał ogromne trudności z wykonywaniem swoich utworów.

W.L. : Wie Pani, nikt z nas nie miał łatwego życia - te wszystkie spektakularne fakty, o których się słyszy, że komuna dawała nagrody czy stypendia, to wszystko były drobiazgi w porównaniu z tym, co zrobiono złego w szczególności w dziedzinie sztuk semantycznych, a więc literatury, teatru, filmu, bardziej niż muzyki. Niemniej dla mnie osobiście największą szkodą jaką poniosłem to nie jest to, że ówczesny minister kultury powiedział w roku 1949, że takiego kompozytora jak Lutosławski należałoby wrzucić pod tramwaj, raczej jestem dumny z tego. Natomiast prawdziwą szkodą było nie to, że były trudności wykonania, ale że nie pozwolono polskim kompozytorom wydawać utworów zagranicą, to znaczy w jakiś firmach które dobrze "obsługiwały" kompozytorów. Muzyka moja pozostała prawie nieznana i kompozytor także, aż do momentu, kiedy zacząłem wydawać zagranicą. W końcu przekonałem ministra kultury, że nie mają prawa mi tego zabraniać.

A.L.L. : Jakże to były lata?

W.L. : To było w 1966 roku dokładnie, kiedy zawarłem ten kontrakt i od tego czasu - czyli byłem już w wieku 50 lat - wtedy dopiero moja muzyka zaczęła być dobrze "obsługiwana" na Zachodzie i od tego czasu zaczęła być znana.

A.L.L. : Jaka to ogromna strata kilkudziesięciu lat!

W.L. : Ja sądzę, że zamiast wrzucenia mnie pod tramwaj po wykonaniu I-ej Symfonii - bo to nastąpiło właśnie wtedy w czasie otwarcia I-go Konkursu Chopinowskiego i na koncercie muzyki polskiej, na którym ta moja I-a Symfonia napisana w czasie wojny i ukończona zaraz po wojnie, była wykonana - pozwolono by mi zawrzeć ten kontrakt, który zawarłem w 1966 roku i wydać tam moją I-ą Symfonię, moje życie byłoby zupełnie inne.

A.L.L. : Jest to Pana osobista tragedia, ale też i wielu polskich twórców, praktycznie we wszystkich dziedzinach.

W.L. : Nigdy nie nazwałbym tego tragedią. Tragedią byłoby dla mnie gdybym nie mógł komponować muzyki, ponieważ uważam to nie tylko za pasję życiową, ale również za mój poważny obowiązek. Ja nigdy nie uważałem talentów, jakie ludzie posiadają za ich prywatną własność. Tak samo nie uważam swoich możliwości za moją prywatną własność. Uważam, że talent jest dobrem powierzonym i z tym dobrem powierzonym należy się umieć obchodzić i obowiązkiem człowieka jest to właśnie wykonać.

A.L.L.: Zapamiętałam Pańską refleksję, którą wyraził Pan w rozmowie z Tadeuszem Kaczyńskim. Powiedział Pan mianowicie: "wszystko to co jest w sztuce wartościowe, musi być rezultatem stanu ekstazy, posiadaniem pewnych mocy, które w powszechnym biegu życia nie są udziałem człowieka. Człowiek jest zdolny tworzyć dzieła artystyczne tylko wtedy, gdy wyrasta niejako ponad samego siebie i staje się czymś wyższym, lepszym i bardziej wydajnym."

W.L. : Tak, to było powiedziane dawniej. Muszę powiedzieć, że z wiekiem staję się coraz bardziej skromny i mówię o sobie w terminach może nie tak górnolotnych - było to szereg lat temu.

A.L.L. : Pozwoli Pan, że zapytam czy w Pana pojęciu istnieje coś co można nazwać sukcesem absolutnym, coś co oznacza spełnienie ambicji i pragnień twórcy.

W.L. : Proszę Pani, pragnieniem moim nie są tak zwane sukcesy w obiegowym znaczeniu tego słowa, to znaczy nagrody, powodzenie, sale pełne oklasków itd. To oczywiście jest bardzo wartościowe i ważne, ale nie najważniejsze. Ja uważam za najważniejsze to co można osiągnąć w życiu, kiedy się jest twórczym artystą, to jest co człowiek osiąga we własnej pracowni, to znaczy to co spada z nieba.

A.L.L. : To co jest darem Bożym.

W.L. : Tego nie można bez ciężkiej pracy uzyskiwać, człowiek musi regularnie pracować i uruchamiać wyobraźnię dźwiękową i wyobraźalną reakcję na te dźwięki regularnie i pracowicie po to, ażeby w jakimś momencie - w ułamku sekundy nagle coś otrzymać co stanowi o wartości danego utworu.

A.L.L.: Czy mogę traktować Pańską wypowiedź jako receptę na sukces?

W.L.: Wie Pani, mógłbym zacytować słynne powiedzenie Czajkowskiego, kiedy jakaś pani zapytała się go czy mistrz pracuje regularnie czy też czeka na natchnienie. Odpowiedź Czajkowskiego była: łaskawa pani, ja pracuję regularnie, bo natchnienie nie nawiedza leniuchów.

A.L.L. : Powiedział Pan kiedyś, że każdy kompozytor jest autodidaktem, że wszystko zawdzięcza sobie, ale myślę, że, nie eliminuje Pan również pewnych wyborów i fascynacji. Czy Pańskie fascynacje ulegały pewnym zmianom, czy Pan jest wciąż przywiązany do pewnych kompozytorów, do pewnego stylu muzyki. Z pewnością była jakaś ewolucja w Pańskich upodobaniach, choć mówił Pan, że są pewnego rodzaju obsesje, których Pan się trzyma przez całe życie.

W.L. : Tak z pewnością są takie fascynacje czy obsesje, ale to nie jest najważniejsze. Najważniejsza jest stała praca nad językiem dźwiękowym, którą rozpocząłem w 1948 roku po premierze mojej I-ej Symfonii, kiedy zdecydowałem, że to czym rozporządzam jako język dźwiękowy nie jest czymś co może mi posłużyć do tego co chciałbym zrealizować w mojej przyszłości wówczas. Wobec tego postanowiłem rozpocząć od zera pracę nad językiem dźwiękowym, nad formą muzyczną, nad wszystkimi narzędziami jakie są potrzebne kompozytorowi. Powiedziałem sobie, że nie wiem nic i że nie ma żadnego wzoru, który mógłby mi pomagać. Wobec tego zacząłem pracę od elementarnych spraw nad harmonią, nad melodyką, nad polifonią, nad formą oczywiście, i tej pracy nigdy nie przerwałem. Ona trwa do dziś dnia i obok poszczególnych utworów pracuję również nad warsztatem kompozytorskim. Bez tego moja muzyka stanęłaby w jakimś stadium i prawdopodobnie korzystałbym z tego co już osiągnąłem dla następnych utworów, ale to na szczęście mnie nie interesuje.

Widzi Pani, dla mnie najważniejszą rzeczą jest to, żeby każdy utwór przynosił coś świeżego, bo muszę powiedzieć, choć to może brzmi paradoksalnie, że doskonałą bazą dla kompozytora, takiego temperamentu jak mój, jest właściwie uczucie znudzenia. Dlaczego? Dlatego, bo wtedy ratuje mnie to od jakiejś euforii, któraby mogła przynosić rzeczy, które musiałbym zlikwidować, albo które nie miałyby w ogóle wartości. To uczucie znudzenia zapewnia mnie, że tylko to co z tego uczucia mnie wyrwa to znaczy te pomysły, które są związane z jakąś ekscytacją jako reakcją na nie, tylko to jest warte zapisania i ewentualnie użycia w utworze muzycznym. Nie mam zamykania do łatwego produkowania wielkiej ilości utworów. Wcale nie krytykuję kompozytorów, którzy właśnie tak pracują - inaczej niż ja. Są różne typy pracy. Ja to nazywam typ Balzac, typ Flaubert. Ja jestem właśnie ten typ Flaubert, który potrafił całą noc pisać jedno zdanie, które rano skreślał.

A.L.L. : Znany perfekcjonizm Witolda Łutosławskiego.

W.L. : Wie Pani, tego nie należy ograniczać do perfekcjonizmu, to jest pewien stopień wymagania od samego siebie. Właśnie ze względu na to znudzenie, zostają w tej muzyce, którą ostatecznie formuję, tylko rezultaty tych momentów, które przynoszą ekscytację, a nie są automatycznie z dużą łatwością produkowane. Takie, jak to się obrazowo mówi, odkręcanie kranu i zbieranie wody - to mnie nie interesuje. Jakkolwiek nie krytykuję kompozytorów, którzy w ten sposób komponują, przecież niektórzy wielcy kompozytorzy tak komponowali - pewni, nie wszyscy. Na przykład Czajkowski czy Prokofiew, na pewno komponowali masę rzeczy, których się właściwie nie gra.

A.L.L. : To pańskie dążenie do doskonałości przejawia się także w tym, że staje Pan często za pulpitem dyrygenckim jakby w celu utrwalenia pewnych wzorów interpretacji, aby te najlepsze mogły inspirować przyszłych wykonawców. A może jest inny powód - jak pragnienie bycia wykonawcą również.

W.L. : Różne tu są elementy. I to co Pani ostatnio wymieniła, mianowicie pewien temperament wykonawcy. Ja studiowałem kompozycję i fortepian. Ukończyłem obydwa te wydziały i byłem pianistą-wykonawcą, ale nigdy nie myślałem, aby to nie pozostało jako ta marginalna działalność. Moją główną działalnością to jest jednak komponowanie muzyki. Ale ten temperament wykonawcy pozostał i to mi pomaga w tym, żeby dyrygować koncertami mojej muzyki. Zaczęło się to może w trochę inny sposób. Ja coprawda zawsze dyrygowałem w młodości od czasów studenckich moją muzykę użytkową. Wtedy przed wojną miałem okazję napisania kilku ilustracji do filmów awangardy filmowej Polski, do kilku krótkometrażówek, które to muzyki filmowe sam dyrygowałem jako dyrygent samouk. Otóż od tego czasu wszystko cokolwiek napisałem do użytku a więc na przykład ilustracje do sztuk teatralnych czy słuchowisk radiowych, których dosyć dużo w latach 40-tych i 50-tych pisałem, żeby zarobić na życie. Dało mi to możliwość wypraktykowania dyrygowania, ale dopiero w 1963 roku zaczęło się publiczne dyrygowanie koncertami. Tak, to jest moment, kiedy po raz pierwszy stanąłem na estradzie aby dyrygować. Później dyrygowałem również pierwszym wykonaniem mojej II-jej Symfonii. Tam jest bardzo dużo momentów, gdzie jest wprowadzony element przypadku. Zastrzegam się, że to nie ma nic wspólnego z improwizacją i nie ma nic wspólnego z zupełnie przypadkowym rezultatem, ponieważ kontrola nad utworem zostaje zawsze w moich rękach i nie chcę, aby przypadek był współautorem utworu. Ale jak to się dzieje, pozostawię na dalszą kiedyś przyszłość. Jest to połączone ze specjalnym wykonawstwem. Prowadzenie prób orkiestrowych i koncertów jest inne niż w tradycyjnym sposobie komponowania i zapisie. Otóż na to ażeby przede wszystkim stwierdzić, że to funkcjonuje i ewentualnie stworzyć i zainaugurować pewnego rodzaju tradycję wykonawczą, to skłoniło mnie do tego, aby samemu

dyrygować II-ą Symfonią - i od tego się zaczęło. Zaczęli mnie potem angażować i zapraszać tu i tam. Później zaczęły się już moje własne koncerty i od tego czasu minęło już parę dziesiątków lat. W tym czasie od 1963 roku miałem już okazję dyrygować kilka razy Berlińską Filharmonią i nagrać z nimi płytę, oraz z najlepszymi orkiestrami angielskimi i wszystkimi tak zwanymi 'top' orkiestrami w Stanach Zjednoczonych. To się powtarza - wchodzę w nurt koncertów abonamentowych. W przyszłym roku jestem zaproszony do Cleveland. Jestem z tego bardzo zadowolony, że nie jest to tylko ghetto muzyki współczesnej, ale te normalne koncerty, na które przychodzi typowa publiczność koncertowa. Jestem z tego powodu bardzo szczęśliwy. Ci, którzy przychodzą nie są zniecierpliwieni, że to nie jest ich ulubiona Symfonia Schuberta.

A.L.L. A więc ogromna satysfakcja.

W.L. : Tak, ogromna satysfakcja i doświadczenie i 'stymulus' można powiedzieć, bo przerwanie pracy kompozytorskiej na tydzień jest bardzo dobrą rzeczą. Ja nigdy nie przerywam na długo, dlatego że te okresy komponowania w domu muszą być dostatecznie długie. Zwykle jak wyjeżdżam to przeważnie na jeden cykl koncertów. W Ameryce się daje trzy, cztery koncerty z tym samym programem, czyli właściwie na tydzień.

A.L.L. Mówimy o Pańskim stylu pracy, o Pana pasjach, o tworzeniu, ale nie sposób tu pominąć odbiorcy. Czy możemy mówić na przestrzeni Pańskiej muzycznej kariery o zmianie tego odbiorcy.

W.L. : Na pewno się zmienił i ciągle się zmienia. Wydaje mi się, że muzyka XX-go wieku przestała być straszakiem takim bezwzględny dla słuchacza koncertów abonamentowych czy festiwalu muzyki współczesnej. Otóż wydaje się, że obecnie jest pewna liczba kompozytorów, których utwory znajdują miejsce w koncertach symfonicznych wielkich orkiestr. Jeśli chodzi o mnie, to moje doświadczenia są właściwie bardzo dobre, muszę powiedzieć, że pod tym względem mamy sytuację dość wyjątkową, ponieważ sam dyryguję moimi utworami. Wobec tego daję koncerty poświęcone wyłącznie mojej własnej muzyce, zresztą wolę tak, ponieważ wtedy kiedy mam taki koncert to wiem, że wszyscy którzy przyszedli, przyszedli słuchać mojej muzyki, a nie symfonii Mozarta, że muszą odczekać i odcierpieć moją muzykę, ażeby usłyszeć swoją ulubioną symfonię Mozarta. Muszę powiedzieć, że nie narzekam na publiczność. Publiczność na przykład amerykańska jest bardzo ciekawa, to jest publiczność ludzi ciekawych, dlatego też oni bez przykrości słuchają, ponieważ są ciekawi co w tej chwili się tworzy.

A.L.L. : A jak Pan ocenia publiczność Warszawskiej Jesieni.

W.L. : To jest nadzwyczajna publiczność. Oczywiście jej nie ma już aż tyle, ile było na samym początku. Jest jej teraz oczywiście mniej. Jeszcze jednym powodem, dla którego jest coraz mniej publiczności, są po prostu pieniądze. Ludzie są przemęczeni, niedopłaćeni i pójdzie na koncert festiwalowy jest już wydarzeniem dość niezwykłym, nie takim jak to było w końcu 50-tych lat, wtedy, kiedy festiwal powstawał.

A.L.L. : A zatem kontakt ze sztuką w Polsce wydaje się być luksusem.

W.L. : W pewnym stopniu jest. Jakkolwiek muszę stwierdzić, że ludzie z powrotem zaczęli chodzić do kina, kina były puste przez jakiś czas, teraz zaczynają się zapełniać tak samo teatry. Widocznie potrzeba tych dóbr kulturalnych odradza się. Był pewien szok, ludzie bardziej się zajmowali tym, co się dzieje w Polsce pod względem politycznym, ja mówię o ostatnich czterech latach, ale teraz sądzę, że już ludzie zaczynają żyć bardziej normalnie, jakkolwiek bardzo biednie.

A.L.L. : Miejmy nadzieję iż tej normalności będzie coraz więcej. Pozwoli Pan, że na zakończenie naszej rozmowy zapytam Pana o rzecz dla Pana jako twórcy najważniejszą. Co znaczy dla Pana żyć w muzyce.

W.L. : To znaczy coś bardzo istotnego. Dla mnie muzyka jest tak jak woda i powietrze. Niemożność życia w muzyce, niemożność czynnego życia, mam tu na myśli komponowanie muzyki, byłoby dla mnie rzeczą ogromnie dramatyczną. Natomiast muszę powiedzieć, że ta muzyka, którą piszę, najważniejsze przeżycie jakie ona mi daje, to są przeżycia własne w czasie produkowania tych utworów, to znaczy przeżycia we własnej pracowni. Naturalnie to czynne życie odtwórcze, ono też ma swoje znaczenie, i ono mi bardzo pomaga, daje mi kolosalne doświadczenie, szczególnie o ile chodzi o muzykę orkiestrową, ten kontakt z najlepszymi orkiestrami jest dużą podniecią w komponowaniu. Ale muszę powiedzieć, że żadne powodzenia, żadne sukcesy zewnętrzne nie mogą porównać się z tym, co może dać dobry pomysł czy dobra idea utworu czy nawet szczegół, który ma temu utworowi służyć.

A.L.L. : Mam ochotę zapytać Pana o dzieło nad którym Pan obecnie pracuje.

W.L. : Widzi Pani, ja nie rozmawiam o utworach, które piszę bo mam pod tym względem bardzo złe doświadczenie. Zdarzało mi się mówić o tych rzeczach, które nie zostały skończone i potem jest to sytuacja bardzo niezręczna. Ja przestałem opowiadać o tych utworach, które piszę, do momentu w którym szkic czyli właściwie cała muzyka już istnieje. Pisanie dużej partytury to jest właściwie kopia, to jest przepisywanie. Wtedy już mogę rozmawiać o tym utworze. Szczególnie wtedy kiedy ten utwór jest zamówiony przez jakąś instytucję tak właśnie jak to było z ostatnią symfonią zamówioną przez Los Angeles.

A.L.L. : No właśnie wykonanie Pańskiej IV-ej Symfonii pod dyрекcją Charlesa Dutoit było wielkim wydarzeniem w życiu muzycznym Montrealu. Dla nas Polaków poza krajem, spotkanie z Pana muzyką miało wyjątkowe znaczenie. Opuszczaliśmy Place des Arts pełniejsi, bogatsi, głęboko poruszeni.

W.L. Bardzo Pani dziękuję za te słowa. One oczywiście stanowią dla mnie bardzo wiele i fakt, że dla moich rodaków ma to jeszcze jakieś dodatkowe znaczenie dodaje bardzo wiele do tej generalnej satysfakcji z tego wykonania.

A.L.L. : Dziękuję Panu serdecznie za rozmowę.

W.L. : Ja dziękuję Pani.

Józef Lityński

REFLEKSJE NA PIĘDZIESIĘCIOLECIE

Wiele instytucji polskich za granicą obchodziło niedawno lub będzie niedługo obchodziło pięćdziesięciolecie istnienia, podobnie jak nasz Instytut. Nie jest przypadkiem, że te okrągłe rocznice są usytuowane w czasie tak blisko siebie. Bardzo wiele polskich organizacji na Zachodzie zostało utworzonych przez grupy Polaków rzuconych losami wojny do różnych krajów i na różne kontynenty i właśnie teraz mija pięćdziesiąt lat od tamtych czasów. Może się wydawać niecelowe umieszczanie w jednej grupie bardzo różnych organizacji, takich jak na przykład Polski Instytut Naukowy w Kanadzie i Stowarzyszenie Polskie w Wielkiej Brytanii. Jednakże pomimo wszystkich dzielących je różnic, geneza powstania tych organizacji jest podobna, a co jeszcze ważniejsze, przynajmniej trzy z głównych celów ich działania były takie same:

ochronić przed zniszczeniem przez wojnę i okupację wartości rozwinięte lub wytworzone w Polsce niepodległej w różnych dziedzinach (kultura, nauka, sztuka, niezależna i powszechna oświata, organizacja instytucji państwowych i społecznych oraz wiele innych) z myślą o przekazaniu ich w przyszłości do wolnej Polski;

poprzez publikacje, odczyty, manifestacje i inne dostępne w demokratycznym świecie środki uświadamiać społeczeństwa i rządy krajów osiedlenia o dążeniach i prawach Polaków do odzyskania wolnego i demokratycznego państwa;

pomagać Polakom, którzy znaleźli się za granicą, w zwalczaniu trudności przystosowania się do życia i pracy w nowych społeczeństwach oraz w zachowaniu polskich tradycji i języka.

Dzisiaj, kiedy dwa z tych celów zostały prawie całkowicie osiągnięte i w dużej mierze przestały być aktualne, czujemy się trochę podobnie, jak żołnierze po zwycięskiej wojnie. Jesteśmy dumni, że dołożyliśmy naszą skromną cegiełkę do zwycięstwa o wolną Polskę, a jednocześnie mamy trudności w określeniu nowych celów naszego działania. Jest to obecnie zjawisko powszechne w polskich organizacjach na Zachodzie.

Ponieważ trzeci z wymienionych celów jest stale aktualny, staje się on automatycznie celem głównym. Dotyczy to znacznej większości instytucji polonijnych i nasz Instytut nie jest tu wyjątkiem. Powinniśmy działać w kierunku lepszego zorganizowania polskiego środowiska intelektualnego w Kanadzie, ułatwiać wymianę myśli i doświadczeń na polu naukowym, zawodowym i artystycznym i pomagać w wejściu w tutejsze środowisko nowoprzybyłym polskim naukowcom, specjalistom i artystom. Drugą dziedziną działalności Instytutu jest upowszechnianie polskiej kultury nie tylko w środowisku polonijnym, ale również wśród Kanadyjczyków nie mających powiązań z Polską. Młodzież polska urodzona już w Kanadzie jest grupą, której powinniśmy poświęcić specjalną uwagę.

Wymienione działania nie wyczerpują jednak całości naszych zadań. Żyjemy dzisiaj w epoce przekształcania się struktur całego świata w kierunku tworzenia wielkich, ponadpaństwowych organizmów, które nie mają jednak nic wspólnego z dawnymi imperiami. Te nowe struktury pozwolą na dużo szybszy rozwój ekonomiczny, a przede wszystkim zlikwidują w obszarze ich działania potencjalne przyczyny konfliktów międzynarodowych. Dwie z takich formacji są obecnie w trakcie tworzenia się: Europa, która jest już bardzo zaawansowana w tym procesie i Ameryka, gdzie ten proces dopiero się zaczyna. Już dzisiaj współpraca międzynarodowa znacznie wykracza poza organizujące się bloki państw (ostatnio podpisany układ GATT daleko przekracza wszystko, co w dziedzinie współpracy międzynarodowej na polu ekonomii zostało osiągnięte poprzednio), a w niedalekiej przyszłości oblicze świata zmieni się jeszcze bardziej. Czym szybciej będzie się rozwijać współpraca międzynarodowa, tym prędzej świat pozbędzie się gnębiących go plag: wojen, głodu i dewastacji środowiska naturalnego. I właśnie w tej dziedzinie emigranci wszystkich narodowości żyjący w nowych krajach osiedlenia mogą wiele zdziałać przyspieszając wzajemne poznanie się różnych narodów. Na naszym odcinku, w miarę naszych skromnych możliwości, powinniśmy przyczynić się do zbliżenia między Polską i Kanadą, a w szerszej perspektywie między Ameryką Północną i Europą. Powinno to być jednym z przyszłych zadań naszego Instytutu.

Józef Lityński

DZIAŁALNOŚĆ POLSKIEGO INSTYTUTU NAUKOWEGO W KANADZIE W ROKU AKADEMICKIM 1993/94

Większość działań Instytutu w minionym roku związana była z przygotowaniem uroczystości 50-lecia Instytutu. Uchwałą Walnego Zebrania z maja 1992, organizację uroczystości powierzono Zarządowi, który wyłonił Komitet Organizacyjny z dr Hanną Pappius i Mieczysławem Marcinkiewiczem na czele, w składzie: Tomasz Babiński, Izabella Górską-Flipot, Czesława Grygorczyk, Ryszard Grygorczyk, Alfred Hałasa, Bogdan Pieczko, Józef Lityński, Zbigniew Małecki, Barbara Tołłoczko i Stefan Władysiek.

Sprawozdanie z obchodów 50-lecia Instytutu.

Obchodom patronowali rektorzy montrealskich uniwersytetów: David L. Johnston z McGill University, René Simard, rektor l'Université de Montréal, Patrick Keniff, rektor Concordia University, Claude Corbo z l'Université du Québec à Montréal i Eric Ormsby, dyrektor Bibliotek McGill University.

Obchody 50-lecia PINK'u miały miejsce, jak zaplanowano, 30-go października 1993 roku w Leacock Building na uniwersytecie McGill. Uroczysty obiad i później cocktail miały miejsce w Faculty Club.

Ponad 500 osób było obecnych na otwarciu obchodów i przemówieniu dr. Zbigniewa Brzezińskiego, 185 na lunchu, około 300 na przemówieniu prof. Witolda Lutosławskiego i 160 na cocktailu. Na wieczornym koncercie muzyki Lutosławskiego, zorganizowanym przez wydział muzyki McGill'u i przez CBC, Pollack Hall był pełny (600 osób), a około 150 osób nie dostało się. Koncert ten był transmitowany na falach CBC-Stereo w dniu 12 grudnia 1993, a następnie retransmitowany w dniu 13 lutego 1994 jako hołd na cześć zmarłego w dniu 7 lutego Mistrza.

Otwarcie obchodów było bardzo uroczyste. Wielką i miłą niespodzianką dla wszystkich obecnych było przybycie pani Wandy Stachiewicz, aby osobiście otrzymać Order Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej od Ambasadora RP prof. Tadeusza Diema. Podczas nadawania orderu fotografie z życia pani Wandy były wyświetlane na ekranie, co spotkało się z uznaniem widzów.

Odczyt dr. Brzezińskiego był ciekawy, znakomicie wygłoszony, został przyjęty entuzjastycznie i spotkał się z interesującą dyskusją.

Sesja posterowa okazała się wielkim sukcesem. Łącznie z posterami przygotowanymi przez Stowarzyszenie Inżynierów Polskich w Kanadzie, posterów było około 70. Przedstawiły one szeroki zakres wkładu Polonii w życie kulturalne, naukowe i techniczne w Kanadzie. Wzbudziły zainteresowanie publiczności i spotkały się z uznaniem wszystkich, którzy je mieli okazję obejrzeć.

Odczyt prof. Lutosławskiego wygłoszony w języku francuskim był bardzo interesującym przeglądem jego własnej twórczości i muzyki naszego stulecia. Podczas dyskusji po odczycie znany kompozytor kanadyjski André Prevost wyraził się o prelegencie jako o Bethoveenie XX-tego wieku.

Tak Biuletyn Jubileuszowy jak i okolicznościowy plakat projektu prof. Alfreda Hałasy wzbudził zainteresowanie ogółu obecnych.

Senator Haidasz przekazał życzenia od Gubernatora Generalnego, oraz nowowybranego Premiera Kanady. Kanclerz uniwersytetu McGill, pani Greta Chambers, przedstawiając profesora Lutosławskiego do honorowego doktoratu w dniu 27 października, wyraziła uznanie dla Instytutu i Biblioteki; dziekan wydziału muzyki w programie koncertu muzyki Lutosławskiego wyraził zadowolenie, że wydział może w ten sposób przyczynić się do obchodów 50-lecia Instytutu. Wzmianki o obchodach ukazały się w prasie polskiej, angielskiej i francuskiej; krótkie sprawozdania były też w telewizji montrealskiej, tak francuskiej jak i angielskiej.

Z inicjatywy pani Anny Lubicz-Łuby całość uroczystości była filmowana na kasecie video. Na podstawie tych materiałów pani Anna Lubicz-Łuba opracowała dwie audycje telewizyjne, które ukazały się w telewizji polonijnej w Toronto i w Vancouverze.

Na obchody przybył również dyrektor Biblioteki Narodowej w Warszawie, prof. Adam Manikowski.

Innym wydarzeniem związanym z obchodami 50-lecia było wręczenie Instytutowi herbu nadanego przez Canadian Heraldic Authority w imieniu Gubernatora Generalnego Kanady, Ramona Hnatyshyna. Herb został przyznany w uznaniu osiągnięć Instytutu oraz jego wkładu do kultury kanadyjskiej. Ceremonia ta odbyła się 26 listopada 1993.

Osobne obchody 50-lecia odbyły się również w Ottawie i w Toronto, o czym piszemy w sprawozdaniach oddziałów.

Z jubileuszem 50-lecia Instytutu zbiegła się uroczysta inauguracja nowego oddziału w Vancouverze. Otwarcie tego oddziału pozwala na rozszerzenie działalności Instytutu na zachodnią część Kanady.

Obchody 50-lecia oraz obecność profesora Witolda Lutosławskiego przyniosły Instytutowi rozgłos nie tylko w środowisku polonijnym, ale także ogólnie montrealskim i kanadyjskim. Spodziewamy się że wpłynie to dodatnio na dalszy rozwój i poparcie społeczeństwa dla naszej instytucji.

Działalność Instytutu.

Poza organizacją obchodów 50-lecia, działalność Instytutu w minionym roku skierowana była podobnie jak i w latach ubiegłych na zbieraniu funduszy na potrzeby Biblioteki Polskiej oraz na organizacji odczytów. W ramach zbiórki zebrano ponad \$ 22,000 od osób prywatnych i instytucji polonijnych (patrz lista ofiarodawców).

Pośród odczytów na szczególną uwagę zasługuje panel dyskusyjny poświęcony aktualnym problemom demokracji w Polsce z udziałem: Andrzeja Kawczaka, Józefa Lityńskiego, Stanisława Latka, Andrzeja Podgóreckiego i Jerzego Wojciechowskiego. Część imprez Instytutu była organizowana wspólnie z Polish-Jewish Heritage Foundation, lub z Konsulatem Generalnym RP. Instytut sponsorował również kilka imprez artystycznych odbywających się w Montrealu. Obecnie przygotowywana jest wystawa malarstwa pani Andrée S. de Groot.

Jak co roku, PINK współuczestniczył w organizowaniu Letniego Uniwersytetu Kultury Polskiej w Rzymie. Oprócz powyższych działań, Instytut wspierał również inne akcje takie jak:

propagowanie pośród członków wyjazdów do Polski w charakterze konsultantów w ramach programów organizowanych zarówno przez agencje rządowe jak i przez ONZ.

Polski Instytut Naukowy w Kanadzie kontynuuje stałą współpracę z podobnymi placówkami naukowymi w innych krajach : Polskim Instytutem Naukowym w Ameryce, Polskim Ośrodkiem Społeczno-Kulturalnym w Londynie, Instytutem im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, Towarzystwem Historyczno-Literackim w Paryżu i innymi. Ważnym elementem tej współpracy jest wymiana publikacji i informacji. Na terenie Kanady, Instytut współpracuje z Kongresem Polonii Kanadyjskiej i innymi organizacjami polonijnymi.

W związku ze zmianą polityczną jaka miała miejsce w Polsce po 1989 roku, członkowie Instytutu podczas ostatnich walnych zebrań sugerowali zorganizowanie dyskusji nad przyszłym programem Instytutu. W tym celu Zarząd powołał grupę roboczą pod przewodnictwem prof. Andrzeja Ruszkowskiego, która ma za zadanie opracowanie wytycznych do dalszego działania. Wytyczne te zostaną podane pod dyskusję członków Instytutu.

POLSKI INSTYTUT NAUKOWY W KANADZIE. ODDZIAŁ W OTTAWIE.

(na podstawie danych nadesłanych przez Aleksandra Macieja Jabłońskiego)

Zarząd Oddziału PINK w Ottawie w ostatnim roku swojej kadencji pracował w następującym składzie: przewodniczący: Aleksander Maciej Jabłoński; vice-przewodnicząca: Irena Mazurkiewicz-Kwilecka; sekretarz: Jerzy P. Komorowski; skarbnik: Renata Jentys, delegat do KPK- Aleksander Kania; członkowie: Ewa Siekierska, Andrzej M. Garlicki, Andrzej Wołodkowicz. Oddział Ottawski posiada obecnie 54 członków.

Odczyty i spotkania.

Podobnie jak w poprzednich latach działalność oddziału skupiała się na organizowaniu odczytów, spotkań oraz pokazów filmów.

1. Pokaz filmu *Generał "Nil"* z wykładem dr inż. A.M. Jabłońskiego przedstawiającym tło historyczne sprawy gen. bryg. Augusta Emila Fildorfa *Nila*, komendanta Kedywu KG AK i organizacji "NIE" - 25.V. 93 r. (pokaz i wykład urządzony wspólnie z SPK).
2. Ks. prof. dr hab. Andrzej Szostek - *Katolicki Uniwersytet Lubelski u progu drugiego tysiąclecia Polski* - 30.IX. 93 r. (wspólnie z Towarzystwem Przyjaciół KULu).
3. Julian Pakuła, reżyser filmowy - spotkanie i pokaz filmów p.t. *Batalion Szkolny*; *Skrzydła i ręce*; *Przeklęta cisza ulic*, wraz z dyskusją - 26.X. 93 r. (J. Pakuła otrzymał za pośrednictwem PINKu w Ottawie stypendium Canada Council i Department of External Affairs w roku 1993/94).
4. Janusz Krasiński - wieczór autorski z pisarzem i laureatem nagrody literackiej fundacji im. Turzańskich za książkę p.t. *Na stracenie* opisującej przeżycia i martyrologię pokolenia Polski Walczącej w czasach stalinowskich - 26.XI. 93 r.
5. Dr Andrzej Ziemiński - *Stanisław Vincenz - piewca Huculszczyzny* - 11.I. 94 r.
6. Dr Tadeusz Diem, Ambasador RP w Kanadzie - *Current Aspects of Polish Foreign Policy* - 22.II. 94 r. (wspólnie z Ambasadą RP).

Jubileusz 50-lecia PINK i towarzyszące wydarzenia.

Do organizacji obchodów 50-lecia, Zarząd Oddziału powołał Komitet obchodów Jubileuszu PINK w Ottawie, pod przewodnictwem Teresy Rakowskiej-Harmstone i Aleksandra M. Jabłońskiego. Honorowym Przewodniczącym wybrano prof. Andrzeja Ruszkowskiego.

W dniu 20 listopada 1993 roku w sali Senatu, Carleton University w Ottawie odbyło się jubileuszowe sympozjum. *Search for Freedom: The Polish-Canadian Perspective*. Wieczorem tego samego dnia odbył się uroczysty bankiet w National Arts Centre. Honorowymi patronami Sympozjum byli rektorzy uniwersytetów z metropolii Ottawa-Hull: dr Robin H. Farquhar, prezydent i vice-kanclerz Carleton University; dr Marcel Hamelin, rektor i vice-kanclerz University of Ottawa; O. dr Pierre Hurtubise, rektor Saint-Paul University i dr Jacques Plamondon, rektor, Université du Québec à Hull.

Podczas otwarcia przemówienia wygłosili: dr inż. A.M. Jabłoński, prezes Oddziału, dr R.F. Farquhar, prezydent Carleton University i prof. dr Andrzej Ruszkowski.

Podczas Sympozjum w ramach 4 sesji przedstawiono 13 referatów. Sesje *Arts and Literature/Arts et littérature* prowadził prof. dr Paweł Wyczyński z University of Ottawa. Oto lista wykładów tej sesji:

Richard Sokolowski, University of Ottawa - *Contribution of Poles to Canadian Literature*.

Andrzej Mrożewski, Laurentian University - *Stefan Mrożewski: Interprète des oeuvres littéraires*.

Regina Czapiewska, - *The Art of Inner Necessity: Pollock, Rothko and Newman*.

Sesję *Social Sciences/Sciences sociales* prowadził prof. dr Jerzy A. Wojciechowski z University of Ottawa. Podczas sesji wygłoszono następujące wykłady:

Teresa Rakowska-Harmstone, Carleton University - *Poland's Parliamentary Elections of September 1993: a Retrospective*.

Tomasz Skąpski, Université du Québec à Hull - *Les problèmes de la transition vers une économie de marché dans les pays de l'Europe de l'Est*.

Adam Podgórecki, Carleton University - *Moral Imperative Destroys Communism*.

Sesję technologii p.t. *Sciences I* prowadził dr inż. A.M. Jabłoński z Canadian Space Agency. Obejmowała ona następujące referaty:

Jerzy A. Wojciechowski, University of Ottawa - *Ethics, Environment and Development of Knowledge*.

Jerzy Z. Sasiadek, Carleton University - *Robotics in Space*.

Tadeusz Kwaśniewski, Carleton University - *Microelectronics - Trends and Future*.

Ostatnią sesją była sesja nauk medycznych *Sciences II* prowadzona przez prof. dr Irenę Mazurkiewicz-Kwilecką. Złożyły się na nią następujące wystąpienia:

Victor Szyryński, University of Ottawa - *The Significance of Silence in Human Communications*.

Sylwester Krzaniak, University of Ottawa - *Influence of the Environment on the Newborn*.

Tadeusz Grygier, University of Ottawa - *Arctic Studies: Peoples and Problems*.

Jerzy Skoczkowski †, University of Ottawa - *Psychopathologie et les arts*.

Podczas Sympozjum w kularach otwarta była wystawa artystów polsko-kanadyjskich urządzona przez dr Reginę Czapiewską. W Sympozjum Jubileuszowym wzięło udział ok. 120 zarejestrowanych słuchaczy oprócz uczestników i organizatorów. Ciekawy graficznie plakat jubileuszowy (projekt pani Jurewiczowej) przyczynił się do sukcesu obchodów.

Uroczysty Bankiet Jubileuszowy prowadzony przez dr inż. Andrzeja Garlickiego odbył się w National Arts Centre. W części artystycznej wystąpiła pani Jadwiga Domańska i pani Paula Kwiatkowska. Podczas bankietu przemówienia wygłosili: pan Eugeniusz Bystram, prezes KPK-Ottawa, prof. dr Józef Lityński, prezes PINK, dr Tadeusz Diem, Ambasador RP w Kanadzie i dr Marcel Hamelin, rektor University of Ottawa. Rektor Hamelin sprawił wszystkim wielką niespodziankę fundując tablicę pamiątkową z okazji 50-lecia Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie upamiętniającą dorobek profesorów polskiego pochodzenia, którzy przyczynili się do rozwoju University of Ottawa. W bankiecie wzięło udział około 110 gości w tym szereg osobistości kanadyjskich.

W dniu 11 lutego odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej w hallu Biblioteki Morriset University of Ottawa. Odsłonięcia tablicy dokonał rektor University of Ottawa dr Marcel Hamelin w obecności prezesa Okręgu-Ottawa KPK p. E. Bystrama i prezesa oddziału PINKu. Towarzyszyło im w tej ceremonii grono seniorów, profesorów polskiego pochodzenia (m. in. prof. I. Mazurkiewicz-Kwilecka, prof. A. Ruszkowski, prof. V. Szyryński, prof. P. Wyczyński) oraz liczni goście. Przemówienia wygłosili: rektor M. Hamelin, dr inż. A. M. Jabłoński w imieniu Instytutu, pan J. Piątkowski z Ambasady RP w Kanadzie, prof. dr R. Sokolowski i pan Eugeniusz Bystram, prezes KPK-Ottawa. Prezes E. Bystram wręczył pierwszy czek na rzecz Studiów Polonistycznych na University of Ottawa w wysokości \$10,000.

Instytut współpracował w ostatnim roku akademickim z większością organizacji polonijnych w Ottawie, a w szczególności z Kołem nr 8 SPK, STP, z Kołem Przyjaciół KULu, a także ze STUDIUM.

PINK włączył się w ratowanie programu Polish Studies na University of Ottawa przyczyniając się do powołania Komitetu do spraw Ratowania Studiów Polonistycznych na University of Ottawa. Na czele Komitetu stanął prof. dr Paweł Wyczyński, jeden ze współtwórców tych studiów.

POLSKI INSTYTUT NAUKOWY W KANADZIE. ODDZIAŁ W TORONTO.

(na podstawie danych nadesłanych przez Barbarę Sharratt)

Jubileusz 50-lecia

Oddział torontoński uczcił 50-lecie Instytutu, wydaniem zbioru esejów poświęconych pamięci założycielki oddziału prof. Iwony Grabowskiej, zmarłej tragicznie w 1989 roku. Promocja książki odbyła się na spotkaniu zorganizowanym w konsulacie RP, w którym uczestniczyło liczne grono członków i sympatyków Instytutu oraz zaproszonych gości, z których wymienić należy ontaryjską minister obywatelstwa, panią Elaine Ziembę, dr Ritena Raya

z Ministerstwa Obywatelstwa, córkę śp. Iwony Grabowskiej - Jenny Grabowską oraz profesorów z Uniwersytetu York - Virginie Rock i Johna McErleana, redaktora naukowego *Essays for Yvonne Grabowski*. Obecni byli również przedstawiciele Kongresu Polonii Kanadyjskiej, w tym Stanisław Orłowski, który mówił o historii Instytutu, oraz Irena Kremblewski, prezes Federacji Polek w Kanadzie.

Odczyty

Oddział torontoński zorganizował w roku 1993/94 5 odczytów: wykład dr. Andrzeja Ziemińskiego z Montrealu *O Stanisławie Vincenzie- piewcy Huculszczyny*, wykład dr Tadeusza Diema, ambasadora RP, o pomocy gospodarczej dla Polski, wykład o Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej wygłoszony na Uniwersytecie Torontońskim przez prof. Barbarę Sharratt, wykład prof. Tamary Trojanowskiej pt. *Mrozek - the Versatile Playwright*, który był częścią spotkania jubileuszowego, oraz dyskusja panelowa *Parlamentaryzm polski* z udziałem prof. Józefa Lityńskiego i mgr. Wojciecha Wojnarowicza.

Oddział torontoński PINKu nawiązał kontakt z Polskim Instytutem Naukowym w Ameryce, z Polskim Ośrodkiem Społeczno-Kulturalnym w Londynie. Jest również w stałym kontakcie z Centre for Russian and East European Studies na Uniwersytecie Torontońskim. Współpracuje z kołem studentów polskich na University of Toronto, a także z powstającym Centrum Kultury Polskiej przy Fundacji im. M. Kolbego w Mississauga.

POLSKI INSTYTUT NAUKOWY W KANADZIE. ODDZIAŁ W VANCOUVERZE.

(na podstawie danych nadesłanych przez Bogdana Czaykowskiego)

W październiku 1993 r. powstał w Vancouverze Oddział Polskiego Instytutu Naukowego. Licznemu, ale rozproszonemu środowisku intelektualnemu i artystycznemu miasta i okolic, potrzebne było forum do wymiany myśli, badań naukowych i doświadczeń.

Grupę członków-założycieli Oddziału tworzyli: prof. Bogdan Czaykowski, Anna Lubicz-Łuba (inicjatorka stworzenia Oddziału), prof. Romuald Łąkowski, dr Krzysztof Szafnicki, Ewa Kupczyńska, prof. Andrzej Busza. Grono to stanowi obecny Zarząd. Funkcję prezesa pełni prof. Bogdan Czaykowski, a sekretarza generalnego Anna Lubicz-Łuba. Obowiązki skarbnika sprawuje Ewa Kupczyńska.

Członkami honorowymi Oddziału zostali: senator Stanley Haidasz, prof. Ted McWhinney - poseł do Parlamentu z okręgu Vancouver-Quadra, prof. Eric Vogt, dyrektor Triumf Institute na University of British Columbia i Bogdan Stachiewicz.

Głównym celem Instytutu będzie prowadzenie działalności naukowej i kulturalnej; wymiana i współpraca z kanadyjskimi ośrodkami naukowymi, przede wszystkim z UBC i SFU, pomoc młodym naukowcom w realizacji zadań badawczych. Oddział w Vancouverze pragnie stać się ośrodkiem umożliwiającym prezentację twórczości artystycznej i literackiej Polaków z prowincji Kolumbii Brytyjskiej.

Dnia 6 grudnia 1993 roku odbyło się w Konsulacie RP uroczyste spotkanie inauguracyjne, w którym uczestniczyło około 70 osób, m.in. Konsul Generalny RP, pan Krzysztof Kasprzak.

Podczas spotkania inauguracyjnego odczyt zatytułowany *Świat Conrada* wygłosił prof. Andrzej Busza. Prof. Bogdan Czaykowski przedstawił cele i zadania Instytutu, a pani Anna

Lubicz-Łuba zreferowała historię powstania PINKu w Montrealu oraz zdała relację z obchodów 50-lecia PINKu i Biblioteki Polskiej, jak również zaprezentowała film telewizyjny, który zrealizowała z okazji obchodów 50-lecia. Znany aktor Michał Anioł recytował poezję polską.

Oddział zorganizował wspólnie z KPK wystawę malarstwa i grafiki polskich artystów żyjących w B.C. Miała ona miejsce w City Hall w Vancouver. Oddział podejmuje również działania zmierzające do zachowania ciągłości studiów języka, literatury i historii polskiej na Uniwersytecie Brytyjskiej Kolumbii.

W roku 1994 Oddział planuje zorganizować szereg odczytów między innymi panelu na temat dorobku prof. W. Stankiewicza oraz odczytów Leszka Balcerowicza i Jana Nowaka.

MONTREALSKIE ŚRODOWISKO BIOMEDYKÓW PRZY POLSKIM INSTYTUCIE NAUKOWYM W KANADZIE.

Mieczysław Marcinkiewicz

Po trzech latach spotkań na terenie Polskiego Instytutu nie sposób przemilczeć istnienie grupy, która zrzesza pracowników badawczych z różnych dziedzin nauk biomedycznych. Spośród czternastu ogółem spotkań tej grupy dziewięć, od roku 1991, miało miejsce w sali czytelni Biblioteki Polskiej. Spotkania cieszyły się dobrą frekwencją, gromadząc od 15 do 33 zainteresowanych, niezależnie od burz śnieżnych i innych kaprysów pogody. Wytworzyła się również swoista struktura spotkań, obejmująca kilka części: 1) ponad półgodzinny wykład z dyskusją; 2) projekcja przeźroczy (z różnych dziedzin takich jak sztuka, nauki, podróże); 3) komunikaty Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie i 4) część towarzyska. Zmieniały się oczywiście tematy spotkań i wykładowcy. W różne ręce oddawane było prowadzenie spotkań i dyskusji.

Inicjatorką spotkań biologów była dr Izabella Górską-Flipot. Pierwsze z nich odbyły się na terenie Instytutu Badań Klinicznych w Montrealu (IRCM) gdzie pracowało kilku naukowców pochodzenia polskiego. Kilka zebrań miało miejsce w domach prywatnych. Dzięki inicjatywie wyżej podpisanego i entuzjastycznej aprobacie profesor Hanny M. Pappius, od 1991 roku Biblioteka Polska otworzyła gościnnie swoją salę czytelni. To pozwoliło na regularne organizowanie wykładów, po jednym na wiosnę, jesień i zimą.

À propos gościnnie otwartych drzwi, przejdzie do anegdot Instytutu, jak raz, na prelekcję profesora Roli-Pleszczyńskiego trzeba było się poważnemu doktorowi farmakologii Krzysztofowi Binieckiemu dostać do czytelni przez okno by odhaczyć zamek, który nieopatrznie zatrzasknięty "nie puszczał". Zabawnych wydarzeń nie brakowało też i przy innych okazjach, ale o tem innym razem.

Warto natomiast przypomnieć nazwiska wykładowców z poszczególnych lat:

1991	Marek Naruszewicz PhD, farmakologia
	Roman Drews PhD, endokrynologia

- Kazimierz Babiński MSc, farmakologia
 Damian Labuda PhD, genetyka
- 1992 Ryszard Grygorczyk PhD, elektrofizjologia,
 Małgorzata Labuda PhD, genetyka
 Grzegorz Makowski MSc, fizjoterapia
 Edyta Konrad-Wróbel MD, PhD, endokrynologia
- 1993 Marek Jankowski PhD, wirusologia
 Izabella Górską-Flipot PhD, biologia molekularna
 Hanna M. Pappius PhD, neurochemia
- 1994 Ewa Przybytkowska PhD, biologia komórki
 Marek Rola-Pleszczyński, MD, PhD, immunologia

Spotkania te prowadzili i organizowali w różnych latach dr dr : T. Brodniewicz-Proba, W. Dembiński, L. Kuflewska, I. Górską, C. Grygorczyk i R. Grygorczyk, M. Labuda, M. Marcinkiewicz, H.M. Pappius, K. Rudnicka, H. Sikorska, B. Tołłoczko i M. Weltrowski.

Swoje zbiory przeżyczeń przedstawiali: Ryszard Grygorczyk (Bałkany), Tomasz Herra (praca biologa na morzu), Mieczysław Marcinkiewicz (1. malarstwo polskie XX wieku i 2. zabytki Średniowiecza we Francji), Kiti Rudnicka (Tatry).

Należy też wspomnieć, iż kilku członków grupy biomedycznej (I. Górską-Flipot, C. Grygorczyk, R. Grygorczyk, M. Marcinkiewicz, H.M. Pappius, H. Sikorska, B. Tołłoczko) włączyło się do przygotowań do pięćdziesięciolecia Instytutu i brało udział w pracach Komitetu Organizacyjnego i Komitetu Redakcyjnego Biuletynu. Imponujący był udział członków i sympatyków grupy w sesji naukowej obchodów wnosząc w nią liczne artykuły, streszczenia i prezentacje posterowe.

Z perspektywy już kilku lat działania można z pewnością ocenić pozytywnie wkład biomedyków w życie Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie. Grupa ta wprowadza z pewnością pewne ożywienie w środowisku sympatyków Instytutu i przyczynia się do propagowania działalności Biblioteki Polskiej. Fakt, że większość wykładów specjalistycznych odbywa się w języku polskim wpływa na zachowanie i rozwój naszej rodzimej kultury naukowej. W opinii wielu kolegów daje to doskonałe przygotowanie tym, którzy udają się zawodowo do Polski. Nie należy też zapominać, jak ważnym elementem w życiu naukowca jest przedstawianie wyników swojej pracy. W przypadku młodych naukowców i studentów Instytut daje im więc okazję do doskonałego przygotowania tak samej prezentacji, jak i do wykazania się podczas związanej z nią dyskusji. I tu ze satysfakcją, bo na podstawie reakcji i często ognistych dyskusji należy podkreślić wysoki poziom dotychczasowych wykładów.

Ciągłość spotkań i frekwencja na nich każe myśleć o istnieniu rzeczywistej i często spontanicznej potrzeby kontaktów zawodowych Polonii naukowej Montrealu. Pozwala to na ocenianie perspektyw na przyszłość z optymizmem. Środowisko biologów i lekarzy zdaje się tworzyć poważne zaplecze intelektualne Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie.

Hanna M. Pappius
Stefan Władysiuk

DZIAŁALNOŚĆ BIBLIOTEKI POLSKIEJ im. WANDY STACHIEWICZ W ROKU AKADEMICKIM 1993/94

W minionym roku 1993/94 praca w Bibliotece postępowała systematycznie naprzód. Obecnie liczba regularnych członków przekroczyła 1,480. W okresie ostatnich 12 miesięcy wypożyczyli oni ponad 17,500 książek. Do księgi inwentarzowej wpisano ponad 1,300 pozycji. Księgozbiór biblioteki przekroczył 41,000 książek. Łącznie z wpisanymi w ubiegłym roku 1,640 pozycjami nasz komputerowy katalog liczy ponad 6,000 tytułów.

Do katalogu komputerowego bibliotek McGillu wpisano 800 tytułów. Opisów takich z zaznaczeniem lokalizacji *Polish Institute Library* istnieje już ponad 4,300.

Kontynuowaliśmy też unowocześnianie biblioteki. Prezes Instytutu, prof. Józef Lityński podarował nowy komputer firmy Packard Bell 486SX z dyskiem wielkości 170MB. Zakupiliśmy czytnik CD-ROM. W chwili obecnej system komputerowy Biblioteki składa się z 4 komputerów oraz drukarki laserowej.

W roku 1993/1994 na kupno książek oraz na prenumeratę czasopism przeznaczono \$ 8,000. Dzięki bezpłatnemu biletowi lotniczemu podarowanemu Bibliotece przez Polskie Linie Lotnicze *Lot*, bibliotekarz pan Stefan Władysiuk mógł w Polsce zakupić nowości wydawnicze po korzystnej cenie. W ten sposób Biblioteka wzbogaciła się o ponad 800 nowych tytułów. Przy tej okazji pragniemy poinformować, że ponownie otrzymaliśmy od Polskich Linii Lotniczych *Lot* bezpłatny bilet do Warszawy dla naszego bibliotekarza, co znowu w tym roku ułatwi nam zakup książek.

Biblioteka Polska była współorganizatorem polskiego stoiska podczas *Salon du livre de Montréal*, w dniach 12-16 listopada 1993. Celem była promocja polskiej książki na tutejszym rynku. Prezentowaliśmy tłumaczenia literatury polskiej oraz książki albumowe o Polsce.

Biblioteka otrzymała od pozostałych współorganizatorów stoiska, Konsulatu Generalnego RP w Montrealu oraz Fundacji im.W. Dymnego, z okazji 50-lecia istnienia biblioteki, wspaniały egzemplarz facsimilii wydania *Codex Aureus Gnesnensis*. Poważnym źródłem nowych książek są jak zawsze dary od wydawnictw oraz osób prywatnych. Na specjalne wyróżnienie zasługuje podarowanie przez długoletnią wolontariuszkę Biblioteki, panią Wandę Poznańską, ponad 30 numerów miesięcznika *Arkady* poświęconego sztuce, wydawanego w latach 1935-1939. Inna długoletnia wolontariuszka Biblioteki pani Anna Buzek przekazała komunikaty wydziału prasowego Poselstwa RP w Teheranie z lat 1943 - 1945, zebrane przez jej Ś.P. Męża Jana Buzka.

Konsul Generalny w Montrealu, pani Małgorzata Dzieduszycka przekazała Bibliotece, księgozbiór literatury pięknej należący dotychczas do Konsulatu.

Zmiany jakie zachodzą w bibliotekach w Polsce, dzięki nowej technologii, pozwalają nam na lepszy kontakt oraz szybszą wymianę informacji, na przykład z Biblioteką Narodową w Warszawie. Mamy możliwość korzystania w komputerowych katalogów bibliotek w Polsce, podobnie jak bibliotek uniwersyteckich w Kanadzie i USA.

Przybyły na uroczystości 50-lecia Instytutu i Biblioteki dyrektor Biblioteki Narodowej w Warszawie, prof.Adam Manikowski, podarował nam tej okazji program komputerowy MAK

wraz z komputerową bazą danych wszystkich polskich książek wydanych w latach 1988-1993. Wśród ponad 80 użytkowników systemu MAK (poza Biblioteką Narodową) należy wymienić liczne biblioteki publiczne w Polsce oraz sieć bibliotek kościelnych FIDES, które wykorzystują MAK nie tylko do prowadzenia katalogów książek i czasopism, ale także do ewidencji prac magisterskich.

Zorganizowana staraniem pań Zofii Bogdańskiej i Teresy Brodowskiej wystawa w Bibliotece McLennan-Redpath na Uniwersytecie McGill, z okazji jubileuszu 50-lecia istnienia naszego Instytutu i Biblioteki, spotkała się z dużym zainteresowaniem i na prośbę McGill'u została przedłużona do końca marca 1994 r.

W czytelni Biblioteki przeczytać można prasę polonijną i z Polski. Wśród tytułów otrzymywanych z kraju, wymienić należy m.in.: *Gazetę Wyborczą*, *Tygodnik Solidarność*, *Tygodnik Powszechny*, *Politykę*, oraz *Wprost*. Gazety z Polski docierają do nas z 3-6 dniowym opóźnieniem. Będąc podłączoną do głównego komputera Uniwersytetu McGill, biblioteka ma dostęp do tak zwanej poczty elektronicznej. Za jej pośrednictwem nadal otrzymujemy codziennie bieżący serwis informacyjny z Polski: *Donosy*, *Gazeta*, *Prasówka*, *Spojrzenia*. Otrzymujemy też regularne notowania Giełdy Warszawskiej.

Podobnie jak w latach ubiegłych Biblioteka uczestniczyła w kiermaszach Polonii montrealskiej. Ze sprzedaży dubletów książek łącznie uzyskano ponad \$ 1,500. Udział w kiermaszach jest także formą propagowania Biblioteki pośród Polonii.

W ramach współpracy ze szkołami sobotnimi, zorganizowano kilkakrotnie zajęcia dla dzieci w Bibliotece. Kontynuowano zorganizowaną w uprzednich latach wyjazdową wypożyczalnię książek dla jednej z odleglejszych szkół sobotnich.

Działalność Biblioteki opiera się w znacznej mierze na ofiarnej pracy wolontariuszek. Od lat prowadzeniem wypożyczalni zajmują się panie: Anna Baryga, Joanna Korwin-Łopuszańska, Izabella Pieniążek, Magda Wilimowska. Panie: Stanisława Kamińska, Wanda Maciejewska, Zofia Romer i Halina Tokarska oraz pan Rafał Kasprowski zajmują się porządkowaniem księgozbioru. Przy prowadzeniu księgi inwentarzowej, włączaniu kart książek i kart katalogowych pracowały panie: Janina Lankau, Zofia Kirste, Hanna Szymańska, Janina Kędziarska. Wpisywaniem informacji do komputerowej bazy danych zajmują się panie: Anna Czerwińska, Krystyna Missala i Teresa Żółtowska oraz pan Czesław Lorentz. W pracach biurowych pomagają panie Marieta Brzeska, Anna Giżycka i Krystyna Sokołowska. W sprawach związanych z działaniem systemu komputerowego pomocą służy pan Jerzy Depa. O estetykę Biblioteki dba pani Teresa Brodowska.

Bibliotekarz pan Stefan Władysiuk zajmuje się gromadzeniem i selekcją materiałów, udzielaniem informacji, katalogowaniem oraz koordynacją pracy wolontariuszek. Bibliotekarka pani Zosia Bogdańska kataloguje nasze książki na Uniwersytecie McGill. Funkcję dyrektora Biblioteki piastuje nadal wiceprezes Instytutu prof. Hanna M. Pappius, będąc odpowiedzialną jednocześnie za kontakty z Uniwersytetem McGill.

To że Biblioteka Polska może prowadzić skutecznie swoją działalność zawdzięczamy w dużej mierze poparciu finansowemu jakie udzieliła nam Polonia podczas naszej zbiórki jesiennej oraz dotacjom ze strony Polskiej Fundacji Społeczno-Kulturalnej (w 1993 r. otrzymaliśmy od niej \$11,000), Funduszu Wieczystego Milenium (\$ 5,000) oraz Fundacji im. Adama Mickiewicza. (\$ 1,000).

Biblioteka Polska pragnie złożyć podziękowania Zarządowi Polonijnej Kasy Kredytowej w Montrealu za sfinansowanie druku zakładki do książek. Również dziękujemy redaktorom gazet polonijnych za pomoc w propagowaniu naszej, tradycyjnej już, Jesiennej Zbiórki na Bibliotekę.

Wypożyczalnia Biblioteki czynna jest w :

poniedziałki od 10-tej do 20-tej.

czwartki od 16-tej do 20-tej.

soboty od 14-tej do 18-tej.

Czytelnia i serwis informacyjny czynne są

codziennie z wyjątkiem niedziel , od 10-tej do 17-tej.

INTERNETowy adres "electronic mail" Biblioteki Polskiej:

CXSW@MUSICA.MCGILL.CA

telefon : 398-6978

telefon/fax : 398-8184

Stefan Władysiuk

NOWOŚCI BIBLIOTEKI POLSKIEJ

CODEX AUREUS GNESNENSIS

Złoty Kodeks Gnieźnieński (Facsimile)

W listopadzie 1993 w Montrealu odbyły się 16-te doroczne targi książki pod nazwą *Salon du livre de Montréal*. Sponsorem pierwszego w historii tej imprezy polskiego stoiska, była Fundacja Kultury z Warszawy, a współorganizatorami: Biblioteka Polska wraz z Konsulatem Generalnym RP w Montrealu i Fundacją im. W. Dymnego.

Po zakończeniu targów organizatorzy zdecydowali się przekazać do zbiorów Biblioteki, otrzymany od wydawnictwa Arkady promocyjny egzemplarz faksymili Złotego Kodeksu Gnieźnieńskiego. W ten sposób BP weszła w posiadanie egzemplarza nr 746 (spośród 1000 numerowanych, oprawnych w skórę).

Codex Aureus Gnesnensis jest wspinałym pomnikiem piśmiennictwa epoki romańskiej przechowywanym w bibliotece Katedry Gnieźnieńskiej. Wyczerpująca analiza ikonograficzna Kodeksu pozwala na postawienie hipotezy, że powstał on w trzecim kwartale wieku XI-go w Bawarii, z którą polski władca Bolesław Szczodry utrzymywał stosunki. 25 grudnia 1076 roku w katedrze gnieźnieńskiej miały miejsce uroczystości koronacyjne Bolesława, który na tą okazję podarował Kościołowi Kodeks.

Kodeks Aureus Gnesnensis jest mszałem zawierającym teksty ewangeliczne dotyczące wszystkich niedziel i ważniejszych świąt. Teksty te tzw. *pericopae*, ułożone są zgodnie z kolejnością kalendarza liturgicznego; od trzeciej niedzieli Adwentu do 14-stej niedzieli po Zesłaniu Ducha Świętego. Kodeks zawiera 112 arkuszy pergaminowych (224 stron) z tekstami pisanymi piękną złoconą karolińską majuskułą. Dwadzieścia przepięknych całostronicowych miniatur przedstawia czterech autorów Ewangelii i pełen cykl z życia Chrystusa. Kontekst ideologiczny miniatur znajdujących się w Kodeksie Gnieźnieńskim jest ściśle związany z reformami Kościoła proponowanymi przez papieża Grzegorza VII-go. Na uwagę zasługują też inicjały oraz urozmaicone obramowanie każdej strony tekstu.

Wydanie facsimile jest wykonane techniką litograficzną na papierze kredowym oprawione w skórzaną oprawę. Dodatkowy tom zawiera obszerny komentarz napisany po polsku przez profesora Tadeusza Dobrzeńckiego, znawcę Średniowiecza i kustosza wydziału sztuki Średniowiecza Muzeum Narodowego w Warszawie.

Kodeks Aureus Gnesnensis był używany od wieków z okazji najważniejszych ceremonii religijnych; w naszych czasach w roku 1979 w czasie mszy odprawianej przez papieża Jana Pawła II-go. Z okazji wizyty papieskiej w Polsce w roku 1983 profesor Henryk Jabłoński, ówczesny Przewodniczący Rady Państwa PRL, wręczył Ojcu Świętemu pierwsze facsimile oryginału.

ARKADY

Miesięcznik wydawany przez Polską Agencję Telegraficzną, redagowany przez Wandę Filipowiczową. Opracowanie graficzne: Atelier Grafiki P.A.T. pod kierownictwem Henryka Munda. Ukazywał się od maja 1935 do sierpnia 1939 roku ze ścisłą regularnością, w tej samej

formie zewnętrznej i o tym samym charakterze treści i układu, przy niezmienionym redaktorze. Wysokonakładowe i bardzo popularne czasopismo, budziło zaufanie swym niezmiennym charakterem, wysokim poziomem opracowania redakcyjnego, bardzo estetyczną, umiarkowaną nowoczesną formą, z bardzo licznymi, także barwnymi, ilustracjami o świetnym poziomie, różnorodnością treści, krótkością i czytelnością artykułów.

Za swego patrona pismo uznało Stanisława Noakowskiego. Stwierdzając, że "mamy w kraju zastępy artystów plastyków i artystów-rzemieślników, na próżno szukających realnego pola działania" - *Arkady* chciały "stać się jednym z łączników pomiędzy polskim artystą, przemysłowcem, kupcem i odbiorcą oraz poważną placówką krzewienia piękna w życiu codziennym".

Wśród nazwisk autorów rozpraw publikowanych w *Arkadach* spotykamy pisarzy jak np.: J. Parandowskiego, K. Pruszyńskiego; widzimy dalej malarzy, grafików i twórców sztuki stosowanej m. inn.: J. Wolffa, J.M. Szancera. Większą grupę stanowią architekci, urbaniści i planiści ogrodów. Niemal wszystkie ogłoszone w *Arkadach* artykuły pisane były specjalnie dla tego pisma i przez autorów polskich.

Główne zainteresowanie *Arkad* poświęcone było nowoczesnemu budynkowi, jego bryle i otoczeniu, a przede wszystkim urządzeniu wnętrza - prywatnego czy użyteczności publicznej.

W *Arkadach* pisze się o osiedlu robotniczym i o otoczeniu Wawelu, a również o budownictwie drewnianym wsi nowoczesnej i o bieszczadzkich cerkiewkach. Wielokrotnie wraca pismo do problemu górskich schronisk i budownictwa w górach; interesujące uwagi zamieszcza L. Niemojewski o Zakopanem i Gubałowie (1939).

Arkady nastawione były wyraźnie na współczesność, jeśli zajmowały się dawną sztuką, to również na ogół pod kątem jej miejsca we współczesnym życiu i w nowoczesnym wnętrzu. Żyjąc chwilą bieżącą, pismo szczególnie reagowało na wielkie i ważne imprezy, takie np. jak wystawa Sztuka i Technika w Paryżu w roku 1937, jej urządzenie, nade wszystko zaś - udział Polski. Omawiano Wystawę Budowlano-Mieszkaniową BGK na Kole w Warszawie (1935), Wystawę Drogową (J. Hryniewiecki, 1935), Międzynarodową Wystawę Drzeworytów (1936).

Najwięcej uwagi poświęcano jednak wnętrzu - reprezentacyjnemu czy mieszkalnemu, jego funkcjonalizmowi i estetyce, wnętrzom różnego przeznaczenia i najróżniejszym elementom, jakie się na nie składały.

Nie poskąpiły także *Arkady* miejsca malarstwu i rzeźbie. Z tej dziedziny ogłoszono wiele prac nowatorskich i bardzo ważnych dla historii sztuki albo informujących społeczeństwo polskie o malarstwie światowym.

Na koniec wspomnieć wypada o licznych artykułach dotyczących sztuki ludowej, twórczości "ludów prymitywnych", o artykułach omawiających poszczególne kolekcje muzealne, by czytelnik wyrobił sobie ogólny obraz pisma, które w swej różnorodności, przy starannym opracowaniu redakcyjnym i graficznym, miało uzasadnioną poczytność i cieszyło się znacznie większym uznaniem niż inne polskie pisma poświęcone plastyce.

Pani Wanda Poznańska podarowała Bibliotece prawie kompletne wydanie Arkad.

Bibliografia : Andrzej Ryszkiewicz : *Arkady*. Polskie Życie Artystyczne w latach 1915 - 1939. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1974 s.670-673

Członkowie przyjęci do Instytutu w roku akademickim 1993/94.

New members admitted to the Institute in the academic year 1993/94.

Nouveaux membres admis à l'Institut au cours de l'année académique 1993/94

Jan Henryk Bystrzycki	Montreal
Piotr Dutkiewicz	Toronto
Barbara Esplin	Montreal
Anna Barbara Glazer	Montreal
Maria Harley	Montreal
Witold Kieżun	Montreal
Ewa Kupczyński	Vancouver
Romuald Łąkowski	Vancouver
Wanda Malewska	Montreal
Ryszard Malewski	Montreal
Leonard Miedzianowski	Montreal
Lech Miszkiewicz	Montreal
Michał Edmund Mińkowski	Ottawa
Jerzy Ryszard Pawulski	Montreal
Bogdan Pieczko	Montreal
Krzysztof Szafnicki	Vancouver
Barbara Tołoczko	Montreal
Irene Tomaszewski	Montreal
Wiesław Woszczyk	Montreal
Jan Zaściński	Montreal
Michał Żurowski	Montreal

Ci co odeszli...

Śp. ANDRZEJ MADEYSKI

Urodził się w 1906 w Parchaczu, woj. Lwowskie. Studia ukończył na wydziale architektonicznym Politechniki Lwowskiej, gdzie pracował jako starszy asystent przy katedrze architektury do roku 1939.

Po kampanii wrześniowej przedostał się do Bukaresztu a następnie do Francji, gdzie wstąpił do szkoły podchorążych w Coëtquidan. Po klęsce Francji w 1940 roku, udaje się do Anglii gdzie służy w 3-cim Batalionie Strzelców w Szkocji, stamtąd zostaje przeniesiony do Kadrowej Brygady Spadochronowej. W 1943 roku oddelegowany zostaje do Wydziału Spraw Specjalnych przy MSW w Londynie.

Po zakończeniu wojny pracuje jako wykładowca historii architektury na Polish University College w Londynie.

W 1949 roku wyjeżdża do Kanady. Pracuje jako architekt dla wielu kanadyjskich biur architektonicznych, między innymi przy projektowaniu budynku Hydro-Quebec i Instytutu Kardiologii w Montrealu.

Był jednym z głównych organizatorów Komitetu Fundacji Pomnika Mikołaja Kopernika wzniesionego w czasie Expo 1967 w Montrealu. Pomnik, po zakończeniu wystawy światowej został przeniesiony na plac przed wejściem do Planetarium.

Przez całe życie gromadził książki z dziedziny sztuki i architektury. Część tego zbioru przekazał do Muzeum Narodowego i Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu, a część dotyczącą polskiej sztuki, do zbiorów naszej biblioteki, której był oddanym sympatykiem.

Śp. JACEK SKOCZKOWSKI

Dr Jacek Skoczkowski urodził się w Lublinie w roku 1941, gdzie ukończył Akademię Medyczną. W poszukiwaniu pracy wyjeżdża do szpitala w Bolesławcu Śląskim, gdzie robi specjalizację w psychiatrii. Przenosi się do Warszawy, obejmując stanowisko dyrektora szpitala więziennego i biegłego sądowego w Sądzie Najwyższym. W czasie procesów politycznych odmawia władzom komunistycznym wydania oświadczenia na "żółte papiery" dla działaczy KOR-u. Traci pracę z wilczym biletem w dłoni. Przypadkiem pomaga mu Krzysztof Jasiński, założyciel i dyrektor Krakowskiego Teatru Stu, angażując go jako konsultanta przy realizacji sztuki "Lot nad kukułczym gniazdem". Podejmuje studia z muzykoterapii u profesora Natansona we Wrocławiu. Powraca do stolicy, uzyskuje pracę w Instytucie Psychiatrii AM i pod koniec lat siedemdziesiątych robi doktorat u profesora Adama Szymusika z AM w Krakowie.

W 1980 roku wyjeżdża na kontrakt do Maroka gdzie w Marrakech piastuje funkcję dyrektora szpitala. Tam zastaje go stan wojenny i wiadomość o bestialskim zamordowaniu księdza Jerzego Popiełuszki, z którym od lat się przyjaźnił.

Decyduje się na emigrację i wybiera Kanadę, mając nadzieję, że kontakty jakie utrzymywał z lekarzami (dr. Erymberg - twórca psychiatrii kanadyjskiej) pomogą w adaptacji w

nowym terenie. Zdał egzaminy nostryfikacyjne jednocześnie wykładając na Uniwersytecie Ottawskim - przechodząc wszystkie szczeble kariery w stylu emigranta, czyli od salowego do dyrektora oddziału. Był również profesorem Uniwersytetu McGill i opublikował szereg prac w dziedzinie psychiatrii klinicznej.

Dr. Jacek Skoczkowski był znany w środowisku ottawskiej Polonii, a jego wszechstronne zainteresowania skupiały wokół niego wielu ludzi. Pomagał im jako lekarz, kolega, przyjaciel. Był bardzo ciekawą postacią, człowiekiem, który umiał żyć i znał wartość życia. Pasjonował się również logoterapią założoną przez Wiktora Frankla, światowej sławy naukowca. Po wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce, dr Skoczkowski podsunął arcybiskupowi Paryża pomysł, żeby na znak protestu i solidarności z narodem polskim, zapalić świece w oknach. Potem przeniknęło to na całą Europę. To samo prezydent Reagan zarządził w Stanach Zjednoczonych.

Msza święta żałobna została odprawiona w dniu 5-go marca 1994 r. w polskim kościele p.w. Św. Jacka Odrowąża w Ottawie i w tym samym dniu odbył się pogrzeb. Udział w nim wzięli koledzy z Canadian-Polish Medical Association i Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie, pracownicy z Pierre-Janet Centre Hospitalier w Hull i studenci z Uniwersytetu Ottawskiego, liczni znajomi i przyjaciele, w których pamięci na długo zostanie jego osoba.

(na podstawie artykułu Joanny Szaniawskiej "Umiął żyć i znał życia wartość" zamieszczonego w Gazecie Montreal- Ottawa 18-24 marca 1994)

**Ofarodawcy na Bibliotekę Polską w Montrealu
za okres
1 września 1993 - 3 maja 1994**

PATRONI BIBLIOTEKI POLSKIEJ

Polska Fundacja Społeczno-Kulturalna	\$11,000
Fundusz Wieczysty "Milenium"	\$ 5,000
Fundacja im. Adama Mickiewicza	\$ 1,000
Fundacja W. i N. Turzańskich	\$ 1,000
Olgierd Brzeski	\$ 1,000
Fundusz Marii Morawskiej i Stanisława Picholtza	\$ 1,000
Edmund Danowski	\$ 1,000
Halina Gonerko - ku uczczeniu Ś.P. Męża, Jerzego	\$ 1,000
Polonijna Kasa Kredytowa	\$ 700
Fundusz Przyjaciół Ś.P. Andrzeja Madeyskiego	\$ 530
Edward Hajdukiewicz-Edwards	\$ 500
Irena Tokarzewska-Petrusewicz	\$ 500
Maria Czarnojanczyk- Burdick	\$ 500
Anna i Andrzej Czerwińscy	\$ 500
Janina i Władysław Kędzierscy	\$ 500

Pozostali ofiarodawcy w kolejności alfabetycznej

Lidia Adamkiewicz	\$ 25	Adeline Ciebien	\$100
Maria Arciszewski	\$ 25	David Cynberg	\$ 50
Danuta Banaś	\$ 50	W. Czajkowski	\$100
Victor Barski	\$ 25	Bogdan Czarnocki	\$ 25
Anna Baryga	\$ 50	Bogdan Czajkowski	\$ 50
Z. Berezowski	\$ 50	A. S. Czernic	\$100
Pawel Berlinski	\$ 25	Michal Czupryna	\$100
Kazimiera Bialowas	\$ 25	John De Corwin	\$100
Stanislaw Biega	\$ 25	Stefan De Kosko	\$100
Anna Biolik	\$100	Wanda De Roussan	\$100
Jozef Bisping	\$ 10	Krystyna Deling	\$ 25
M. I. Bogajewicz	\$ 25	M. i T. Domaradzki	\$100
Iwona Bogorya-		M. Drabkowska -	
Buczkowska	\$ 25	Kaczmarek	\$ 50
Antoni Borowicz	\$ 10	J. i S. Dunaj	\$ 50
Maria Budnik	\$100	M. Myer Eрман	\$ 15
Z. Celichowski	\$ 50	Federacja Kobiet	
Zofia Chromik	\$ 50	Polskich, Ottawa	\$100
Jadwiga Chrusciel	\$ 50	Federacja Polek w	
Bozena Chylewska	\$ 25	Kanadzie, Oddział	
Edwin Cichoń	\$ 50	w Winnipegu	\$ 75

Federacja Polek w	
Kanadzie, Oddział	
w Montrealu	\$100
Jan Fedorowicz	\$ 25
Janet Fialkowski	\$ 25
Stanisław Francuz	\$100
Lech Fulmyk	\$ 25
Marlena Galicka	\$ 50
Andrzej Garlicki	\$ 50
Jan Gierlach	\$ 20
J. Gill	\$ 50
Anna Giżycka	\$ 50
Aleksandra Góra	\$ 25
Wojciech Gorączko	\$ 25
Tadeusz Graff	\$100
Grupa 10-a PKTWP	\$100
S. L. Grzesiewicz	\$100
Andrzej Gutkowski	\$150
Jerzy Gutkowski	\$ 50
Zbigniew Gutter	\$ 50
Paweł Haliński	\$100
Władysław Henoch	\$ 50
Jadwiga Hilińska	\$200
Danuta Hyjek	\$100
A.M.Jabłoński	\$ 50
Z. Jarnuszkiewicz	\$100
Maria Jarochońska	\$100
Zdzisław Jaworski	\$ 50
Jan Jeżewski	\$ 25
Tadeusz Jost	\$ 50
Bożena Juryk	\$ 25
Tadeusz Kaczor	\$ 50
J. Kakowski	\$ 25
Jerzy Kazimierski	\$100
Witold Kieżun	\$ 25
Zofia Kirste	\$ 50
Jadwiga Kisielewski	\$ 50
K. R. Kleban	\$ 50
Józef Kliś	\$ 20
Klub Ziemi	
Zachodnich	\$25
Komitet Pomocy	
Dzieciom Polskim	\$100
E. Komorowski	\$ 25
Daniela Konieczny	\$ 50
Edward Korda-	
Kochanzyk	\$ 25

Jerzy Korey-	
Krzeczowski	\$ 20
Franciszek Kostro	\$ 25
Edmund Kowalewski	\$ 25
Kama Kozłowska	\$200
Krystyna Krakowska	\$125
Tadeusz Krępieć	\$ 50
S. Krzanowski	\$ 25
Olga Krzyżkowska	\$ 50
M. Kubacki	\$100
Jadwiga Kudłaciak	\$ 20
Jan Kwiatkowski	\$ 25
Marian Lach	\$ 20
Z. Lachendro	\$ 25
Stefan Lamed	\$ 25
Eustachy Lenko	\$ 30
Jan Lewicki	\$ 25
Leon Ligus	\$ 75
Dagna Liszkowski	\$100
Czesław Lorenc	\$ 50
Juliusz Łukasiewicz	\$ 50
Zbigniew Łukasiewicz	\$ 25
Józef Lupiński	\$100
Andrzej Madeyski	\$ 50
M. Z. Majewski	\$150
Ryszard Malewski	\$ 50
Barbara Malinowska	\$ 25
W. i Z. Maliszewski	\$ 25
Zdzisław Marczyński	\$ 25
Kazimierz Matowski	\$100
Stanisław Mazewski	\$ 50
Irena Mazurkiewicz	
Kwilecka	\$ 50
Adam Mercik	\$ 50
Casimir Michaliszyn	\$ 50
Michał Michniewicz	\$ 25
Czesław Migoś	\$ 25
Anna Milewska	\$ 15
Z. Modzelewski	\$100
J. Modzelewski	\$ 50
K. i M. Morawski	\$ 25
Andrzej Mrozeński	\$ 15
Wanda Munik	\$ 50
Józef Niemcewicz	\$ 10
M. Nitosłowski	\$100
Andrzej Nowakowski	\$ 50
K. Nowakowski	\$ 25
Jerzy Nowakowski	\$ 25

Czesław Ochman	\$100
Janina Olejnik	\$ 25
Kazimierz Olpiński	\$ 50
Edward Osiek	\$ 25
Jadwiga Ostrowiecka	\$ 25
Hanna Pappius	\$200
Henryk Pieprzycki	\$100
Tomasz Pietraszek	\$ 25
Marceli Piński	\$100
Mirosław Pluta	\$ 25
Ryszard Poddubiuk	\$125
Maria Podkomorska	\$100
Kolo Żołnierzy AK	\$ 25
Związek Weteranów	
Polskich	\$100
Antoni Potocki	\$ 25
Maria Rajchert	\$ 25
M. Rapaczyński	\$ 25
Stanisław Romaniec	\$ 35
W. Romanowski	\$150
Teresa Romer	\$ 75
Krzysztof Rudwał	\$ 50
J. Ruebenbauer	\$ 25
Jadwiga Runcewicz	\$ 50
A. i I. Ruszkowscy	\$ 50
Zofia Rybikowska	\$ 50
W. i R. Siemieńscy	\$ 20
Edmund Siniewicz	\$ 25
Jola Sise	\$ 50
Jan Skura	\$ 50
Krzysztof Sokolnicki	\$ 25
Jan Solecki	\$ 25
Tadeusz Sołowij	\$ 25
Andrzej Sozański	\$ 10
Krystyna Sparks	\$ 25
Maria Spatz	\$100
S.P.K. Ottawa	\$200
Ewa Stachniak	\$ 25
Antoni Stelmach	\$ 25
Kazimierz Sulatycki	\$ 10
Tomira Świnarska	\$ 25
Ryszard Szczawiński	\$ 25
Michalina Szczerba	\$ 20
Jerzy Szmigiel	\$ 25
Marian Szot	\$ 50
Anna Szpak	\$ 30

Hanna Szymańska	\$ 50
Edward Szypulewski	\$ 20
Viktor Szyryński	\$100
Róża Tarnowska	\$ 25
Jerzy Tatarski	\$ 50
Halina Tokarska	\$100
Jadwiga Urbańska	\$ 25
Jan Wawrzków	\$ 25
K. Węgrzecki	\$ 25
Julie Widorski	\$ 50
Aleksandra Wiechuła	\$ 25
T. i J. Wielgus	\$ 25
Tomasz Wielogórski	\$ 50
C. Wingrowicz	\$ 25
Henryk Winiarski	\$100
Jerzy Wojciechowski	\$ 25
Józef Wójcik	\$ 50
Edward Wołujewicz	\$ 25
Zbigniew Woźniak	\$ 10
Jan Wrzesień	\$ 50
A. Wysocki-Borejsza	\$ 50
Jan Zajko	\$100
Władysław Załęski	\$100
Jan Zaściński	\$ 75
Alfred Żbik	\$100
Zdzisław Zgóralski	\$ 50
Maria Zielińska	\$ 50
Roman Znamirowski	\$ 50
J. i T. Żółtowsy	\$100
Zofia Żurowska	\$ 25

Pamięci Andrzeja Madeyskiego :

Danuta Agopsowicz	\$ 45
Kathleen Clohosi	\$ 30
Anna Czerwińska	\$ 25
W. i J. Kędzierscy	\$ 30
Krystyna King	\$ 50
A. Nowakowski	\$ 60
Hanna Pappius	\$ 50
Hanna Poznańska	\$ 50
Wanda Poznańska	\$ 50
Anna Sidorowicz	\$ 75
W. i R. Siemieńscy	\$ 20
Andrzej Sozański	\$ 35
J. i T. Wiązowscy	\$ 25

Pamięci Ryszarda Snarskiego :

Halina Babińska \$ 50
Kazimierz Babiński \$ 75
Krystyna Krakowska \$ 40

Pamięci Heleny Słotwińskiej :

Anna Czerwińska \$ 25

Pamięci Leonii Gołszewskiej :

Anna Czerwińska \$ 25

Pamięci Mariana Wlekińskiego :

Anna Czerwińska \$ 25

Pamięci Christine Czerwiński :

Zofia Kirste \$ 25
Irena Petruszewicz \$ 50
J. i W. Kędzierscy \$ 30
Hanna Szymańska \$ 40
Dorota Tansey \$ 30
A. i A.Czerwińscy \$100

Pamięci Stefana Idziaka :

Grodell Foods Ltd. \$ 50

Pamięci Stefana Krukowskiego :

Liliana Lupu \$ 40
Stanisław Masłoń \$ 50
Dominik Kolada \$ 20
Felicia Seitz \$ 50
Skrzydło 310 Wilno \$ 50

Pamięci Janiny Skulskiej:

Irena Petruszewicz \$ 50

Pamięci Jacka Skoczковского :

J. i M. Zielińscy \$ 30
Andrzej Ruszkowski \$ 20
Andrew Bahyrycz \$ 30

Hanna M. Pappius

**ACTIVITIES OF THE POLISH INSTITUTE OF ARTS AND SCIENCES IN CANADA
IN THE ACADEMIC YEAR 1993-1994**

In 1993 PIASC and its library celebrated 50 years of their existence. The organizing committee for the celebration of this event was co-chaired by Prof. Hanna M. Pappius and Dr. Mieczysław Marcinkiewicz. The celebrations on October 30, 1993 to mark this occasion were held under the patronage of heads of the four Montreal universities, David L. Johnston, Principal of McGill University, René Simard, Recteur de l'Université de Montréal, Patrick Keniff, Rector of Concordia University and Claude Corbo, Recteur de l'Université du Québec à Montréal, and of the Director of McGill University Libraries, Dr. Eric Ormsby. More than 500 people attended.

The main events of the Jubilee celebrations were: a keynote address by Professor Zbigniew Brzeziński, the eminent statesman, scholar and author, entitled *The Global Dilemmas of Post-Communist Transformation*; a special lecture by the world-renowned composer Witold Lutosławski on *La musique hier, aujourd'hui et demain*; a poster session under the title *Contribution to Cultural and Scientific Life in Canada by People of Polish Descent* at which over 70 projects on a wide range of subjects were presented; finally, a concert of the music of Witold Lutosławski organized by the McGill University Faculty of Music and the CBC.

Mrs. Wanda Stachiewicz, founder of the Polish Library, was awarded the Great Cross of Merit of the Republic of Poland by the President of Poland on October 14, 1993. To the delight of her many friends and admirers she was able to attend the opening ceremony of the 50th Anniversary celebration and received at that time this prestigious decoration from the Ambassador of Poland to Canada, Dr. Tadeusz Diem.

On the occasion of the 50th Anniversary of the Institute and the Library a jubilee edition of the annual Institute Bulletin was prepared containing a summary of the celebrations, abstracts of all the posters presented, invited articles by the Institute's members and friends as well as short biographies of former presidents of the Institute, directors of the Library and current members. An artistic poster to publicize the event was designed by Prof. Alfred Hałas.

The visit of Professor Lutosławski for the PIASC Anniversary celebration was an important musical event in Montreal. He was a guest of the Montreal Symphony Orchestra on October 26 when the orchestra, under Maestro Charles Dutoit, premiered his IV Symphony. On October 27 Professor Lutosławski received an honorary doctorate of music at McGill's Fall Convocation and on October 29 he gave the prestigious Beatty Lecture. The concert *Hommage à Lutosławski*, which was a part of the Institute's 50th Anniversary celebrations was recorded by the CBC and broadcast on December 12, 1993 and again on February 13, 1994 to mark the death of Maestro Lutosławski in Warsaw on February 7, 1994. All who met him during his visit in Montreal were deeply saddened by the passing of this great composer who was a most charming, cultured and, at the same time, modest man.

Special 50th Anniversary events were held at the Institute's sections in Ottawa, Toronto and Vancouver, the latter having just been formed.

The Canadian Heraldic Authority granted PIASC a coat of arms in appreciation of the Institute's contribution to Canadian culture. The official presentation was made on November 26, 1994.

As in other years several lectures and cultural events were organized by the Institute, some in collaboration with the Polish-Jewish Heritage Foundation and some with the Consulate of Poland in Montreal. The group of Montreal-based biologists and medical scientists affiliated with the Institute held a number of meetings during 1993/1994 at which results of some of their research were discussed.

The annual fund raising for the Polish Library resulted in contributions amounting to \$22,000 from private individuals and Canadian-Polish institutions.

PIASC: Ottawa Section

As in the past, a series of lectures, films and seminars was organised by the Ottawa Section. However, the main effort was directed at the organization of the 50th Anniversary celebrations of PIASC. A Jubilee Committee was formed chaired by Dr. Teresa Rakowska-Harmstone and Dr. Aleksander Maciej Jabłoński. Prof. Andrzej Ruszkowski was named the Honorary Chairman.

To honor the 50th Anniversary of PIASC the Ottawa section organized on November 20, 1993 a symposium entitled *Search for Freedom: The Polish-Canadian Perspective*, under the honorary patronage of the Principals of all universities in the Ottawa-Hull region. The sessions were held in the Senate Hall at Carleton University in Ottawa. Thirteen papers were presented during the symposium's four sessions. During the symposium an art exhibition of Polish-Canadian artists, organized by Dr. Regina Czapiewska, was inaugurated in the adjacent lounge. 120 participants were registered at this symposium, not including the organizers and guests. An anniversary poster designed by Mrs. Jurewicz also contributed to the success of the jubilee events. A ceremonial banquet was held the same evening at the National Arts Centre.

Another important event honoring the 50th Anniversary of PIASC was the ceremony of unveiling a plaque commemorating the contribution of Polish academics and scientists to the University of Ottawa, by Dr. Marcel Hamelin, Principal of the University. The ceremony was held on February 11th, 1994 in the hall of the Morriset Library of the University of Ottawa.

PIASC participated in the establishment of a Committee to Save Polish Studies at the University of Ottawa. Professor Dr. Paweł Wyczyński, one of the founders of this program, became chairman of this committee.

PIASC: Toronto Section

To honor the 50th Anniversary of PIASC and in memory of the founder of the Toronto Section, Dr. Iwona Grabowska, who died tragically in 1989, a book of essays was published by the Toronto section. The official launching of the book took place on Dec. 20, 1993 at the Polish Consulate in Toronto.

In the year 1993-1994 the Toronto section organized several lectures on a variety of subjects. The section works closely with the Center for Russian and East European Studies at the University of Toronto, with the Polish students organization at that university and with the

new Center of Polish Culture in Mississauga. It maintains contacts with the Polish Institute of Arts and Sciences in America in New York and the Cultural-Literary Center in London.

PIASC: Vancouver Section

The Vancouver section came into being in October 1993 through the initiative of Mrs. Anna Lubicz-Łuba to provide a forum for exchange of ideas of Polish intellectuals associated with the Universities of British Columbia and Simon Frazer.

The founders and current executive are Prof. B. Czaykowski, president; Mrs. Lubicz-Łuba, secretary general; Profs. P. Łakowski and A. Busza, Dr. K. Szafnicki and Ms. E. Kupczynski, treasurer.

Senator S. Haidasz, Prof. T. McWhinney, MP from Vancouver-Quadra, Prof. E. Vogt, director of Triumf Institute at UBC and Mr. B. Stachiewicz were elected as honorary members.

The official opening of the section took place of December 6, 1993 at the Polish Consulate in Vancouver, with 70 people in attendance. On that occasion Mrs. Anna Lubicz-Łuba showed a film which she had made of the 50th Aniversary Celebrations in Montreal.

Altogether, this has been a very busy and successful year for the Polish Institute of Arts and Sciences in Canada and its sections. Long range programs are in preparation to maintain the momentum in the next half century of the Institute's existence.

Hanna M. Pappius

ACTIVITIES OF THE POLISH INSTITUTE LIBRARY DURING THE ACADEMIC YEAR 1993 - 1994

The academic year 1993-1994 has been another year of growth and development in the Polish Library. This was possible mainly because of the financial support of the Polish community during the fall fund raising campaign, including substantial donations from the Polish Socio-Cultural Foundation of Quebec and the Millennium Fund of Toronto.

The number of regular users of the library reached 1,480. In the past twelve months they borrowed more than 17,500 books. 1400 new volumes were added to the inventory and 1530 titles incorporated into the computerized internal catalogue. We are continuing to implement our earlier agreement with McGill University to have a large portion of our academic collection included in their online catalogue, where our holdings are identified by the location code "Polish Institute Library". More than 4,300 titles are already listed in this way, which resulted in a substantial increase in inter-library exchanges with other Canadian universities.

In the year 1993-1994 \$8,000 was set aside for new books and periodicals. Thanks to the donation of an airline ticket to Warsaw by the Polish Airlines LOT, our librarian, Mr. Stefan Władysiuk, was able to do much of the library acquisitions personally in Poland obtaining a good selection of the latest publications at excellent prices.

As in the past, generous gifts from publishing houses and individuals continue to enrich our collections. This year special mention must be made of three such donations.

A copy of the facsimile edition of *Codex Aureus Gnesnensis* was presented to the Library jointly by the Polish Consul General, Mrs. Malgorzata Dzieduszycka and the Dymny Cultural Foundation of Montreal. *Codex Aureus Gnesnensis* is a superb Romanesque manuscript, preserved in the Cathedral Library in Gniezno, and marked Ms la press-mark. A comprehensive iconographic analysis of the Codex permits a hypothesis that it was created in the third quarter of the 11th century in a Bavarian milieu, with which Boleslaus the Generous, the ruler of Poland, maintained contacts. The ideological content of the miniatures in the Gniezno Codex is closely related to the Church reform program propounded by Pope Gregory VII. The coronation ceremony of Boleslaus took place in the Gniezno Cathedral on December 25, 1076. The Codex was founded by the ruler for this occasion.

Codex Aureus Gnesnensis is an evangelistary with complete notation of the Gospel pericopae for all Sundays and the most important feast days. It contains 112 parchment sheets with texts written in beautiful gold Carolingian majuscule and 20 superb full-page miniatures showing the four Evangelists and the complete Christological cycle. Particularly noteworthy are the beautiful initials and variegated borderings around all the textual pages.

The Facsimile volume is printed in plate technique on coated paper and bound in leather. It is accompanied by an extensive commentary in Polish written by Professor Tadeusz Dobrzeński, renowned Polish mediaevalist, Custodian of the Medieval Art Department in the National Museum in Warsaw. On the occasion of His pilgrimage to Poland in 1983, Pope John Paul II was presented the first copy of the facsimile by Professor Henryk Jabłoński, the

Chairman of the Council of State of the Polish People's Republic. Our copy is nr. 746 of the 1000 printed.

Mrs. Wanda Poznańska presented the Library with 30 issues of the monthly *Arkady* which was published in Poland between 1935 and 1939. This magazine was dedicated to art and its application in daily life, especially interior design of modern buildings, both public and private. Outstanding Polish authors are represented in this publication as well as well known artists, architects and urban planners. This material is particularly valuable for those interested in artistic developments in Poland between the two World Wars.

The Consul General of Poland, Mrs. Małgorzata Dzieduszycka, has donated to the Library a collection of Polish classical literature numbering about 1300 volumes, formerly housed in the Polish Consulate in Montreal.

Prof. Adam Manikowski, Director of the Polish National Library in Warsaw visited Montreal on the occasion of the 50th anniversary of the founding of the Polish Institute of Arts and Sciences in Canada and its Library. Prof. Manikowski presented the Library with a computer program MAK used by numerous libraries in Poland, as well as a computer database of all books published in Poland in 1988-1993. The MAK software will allow us to take advantage of a variety of resources available in Poland, for example access to the Polish National Bibliography and catalogues of leading Universities.

The Library's computer facilities were strengthened by a gift of a Packard Bell 486SX computer from Prof. J. Lityński, President of PIASC. As a result we are now able to carry out a number of library activities simultaneously.

Also on the occasion of our 50th anniversary an exhibition about the Polish Institute and Library was organized at McLennan-Redpath Library at McGill by Ms. Z. Bogdanski and T. Brodowska.

As has been the case since our inception, the Polish Library relies heavily on the efforts of its eighteen volunteers who work unflinchingly at a variety of library tasks.

Personnel

Hanna M. Pappius, Ph.D.	Director of the Library
Stefan Władysiuk, M.L.S.	Librarian
Sophie Bogdański, M.L.S.	Librarian Cataloguer

Opening Hours:

Monday from 10:00 a.m. to 8:00 p.m.

Thursday from 4:00 p.m. to 8:00 p.m.

Saturday from 2:00 p.m. to 8:00 p.m.

Our e-mail number on the BITNET network is:

CXSW@MUSICA.MCGILL.CA

Tel: 398-6978;

Fax: 398-8184.

Paweł Wyczyński

L'INSTITUT POLONAIS DES ARTS ET DES SCIENCES AU CANADA BILAN D'ACTIVITÉS - ANNÉE SCOLAIRE 1993-1994

La plupart des activités de l'Institut, au cours de l'année scolaire écoulée, ont été liées à la préparation des cérémonies en vue de souligner le Cinquantenaire de l'Institut. Pour faire suite à une décision prise à la réunion générale du 10 mai 1991, l'organisation de cette cérémonie commémorative a été confiée au Bureau de direction qui, à son tour, a nommé un Comité d'organisation sous la présidence du professeur Hanna Pappius et du docteur Mieczysław Marcinkiewicz. Ce Comité se composait des membres suivants: Tomasz Babiński, Izabella Górską-Flipot, Czesława Grygorczyk, Ryszard Grygorczyk, Alfred Hałasa, Józef Lityński, Zbigniew Małecki, Bogdan Pieczko, Barbara Tołłoczko et Stefan Władysiuk.

Compte rendu des célébrations du Cinquantenaire de l'Institut

Les cérémonies du Cinquantenaire de l'Institut eurent lieu, tel que planifié, le 30 octobre 1993, à l'Université McGill, pavillon Leacock. Le déjeuner et le cocktail furent organisés au Club de la Faculté.

Ce sont les recteurs des universités montréalaises qui ont patronné la célébration du Cinquantenaire: David L. Johnston (Université McGill); René Simard (Université de Montréal); Patrick Keniff (Université Concordia) Claude Corbo (Université du Québec à Montréal). Dans ce groupe d'invités d'honneur figure également le docteur Eric Ormsby, directeur des bibliothèques de l'Université McGill.

Au-delà de 500 personnes assistèrent à la séance inaugurale et au discours du professeur Zbigniew Brzeziński. L'exposé du professeur Witold Lutosławski, centré sur l'évolution de la musique de son époque, attira environ 300 personnes. Le déjeuner fut servi à 185 convives et le cocktail réunit dans une ambiance agréable quelque 160 membres et sympathisants. Le soir même, à 20 h, à Pollack Hall, la Faculté de musique organisa avec le concours de CBC, un concert où fut interprétée la musique de Lutosławski. La salle était comble (600 personnes); quelque 150 personnes durent rentrer chez elles bredouilles, faute de place. Le concert passa sur les ondes de CBC-stéréo le 12 décembre 1993 et fut retransmis le 13 février 1994 en hommage au Maître-musicien décédé le 7 février.

L'ouverture de la cérémonie du Cinquantenaire fut solennelle. À la grande surprise de l'assemblée, madame Wanda Stachiewicz fit son entrée en chaise roulante et reçut l'Ordre de mérite des mains même du docteur Tadeusz Diem, ambassadeur de la République de Pologne. Pendant cette cérémonie fort touchante, on vit apparaître sur l'écran, à la grande satisfaction du public, des photographies illustrant la vie de Wanda Stachiewicz.

D'actualité politique, adroitement articulé selon les exigences d'une réflexion personnelle et originale, le discours du professeur Zbigniew Brzeziński a été brillamment livré à l'auditoire et suivi d'une discussion intéressante.

L'exposition des panneaux s'est avérée un franc succès. Quelque 70 panneaux - incluant dans ce chiffre ceux antérieurement préparés par l'Association des ingénieurs polonais - ont permis aux visiteurs d'apprécier l'apport des citoyens d'origine polonaise à la vie culturelle et scientifique du Canada.

Le discours en français du professeur Witold Lutosławski a consisté en un exposé de sa propre créativité en rapport avec la musique de notre siècle. Après l'exposé, au cours d'une discussion, le célèbre compositeur canadien André Provost s'est permis d'appeler le conférencier le «Beethoven du XX-e siècle».

Le *Bulletin d'Anniversaire*, de même que l'affiche préparée pour la circonstance par le professeur Alfred Hałasa ont suscité un vif intérêt chez le public.

Le sénateur Stanley Haidasz a transmis à l'Institut polonais les souhaits du Gouverneur général du Canada et du premier ministre nouvellement élu. Le chancelier de l'Université McGill, madame Greta Chambers, en présentant le professeur Lutosławski le 27 octobre pour l'obtention d'un doctorat *honoris causa*, n'a pas manqué de souligner le rôle capital de l'Institut et de la Bibliothèque. Pendant le concert où fut jouée la musique de Lutosławski, le doyen de la Faculté de musique a exprimé sa satisfaction de participer ainsi aux célébrations du Cinquantenaire de l'Institut polonais. La presse montréalaise, ainsi que les télévisions française et anglaise ont souligné l'importance de l'événement commémoratif.

Ce n'est pas sans fierté que les organisateurs du Cinquantenaire ont accueilli à Montréal le professeur Adam Manikowski, directeur de la Bibliothèque nationale de Varsovie.

Un autre événement important eut lieu le 26 novembre 1993. Ce jour-là le Maître de la Héraldique canadienne (Canadian Heraldic Authority), au nom du Gouverneur général du Canada, Ramon Hnatyshyn, a officiellement transmis les armoiries officielles à l'Institut polonais, voulant ainsi mettre en évidence l'importance de cette institution et son apport remarquable à la vie culturelle du Canada.

À leur façon, les sections d'Ottawa et de Toronto, ont fêté le Cinquantenaire de l'Institut; on en trouvera une description détaillée plus loin dans ce rapport.

Avec le Cinquantenaire de l'Institut coïncidait l'inauguration d'une nouvelle section à Vancouver, ce qui permet d'élargir notre activité jusqu'au Pacifique.

En conséquence, les célébrations suscitées par le Cinquantenaire - et par la présence remarquée du professeur Witold Lutosławski - ont contribué à mieux connaître l'Institut polonais dans la communauté polonaise, dans le milieu montréalais et dans le Canada tout entier.

L'activité de l'Institut

Outre la responsabilité de l'organisation des festivités du Cinquantenaire, l'Institut polonais a dû faire face à d'autres obligations, notamment: assurer le fonds financier de la Bibliothèque et organiser les conférences.

La cueillette de fonds auprès des personnes et des institutions polonaises a rapporté au-delà de 22 000 \$ (cf. liste ci-jointe).

Parmi les conférences, un échange de vues sur le processus de la démocratisation en Pologne, animé par Andrzej Kawczak, Józef Lityński, Stanisław Latek, Adam Podgórecki et Jerzy Wojciechowski, mérite une mention spéciale. Il convient également de souligner les soirées organisées tantôt avec la participation du Polish-Jewish Heritage Fondation, tantôt avec le concours du Consulat général de la République de Pologne. L'Institut a aussi patronné quelques manifestations artistiques dont la plus importante sera l'exposition des tableaux du peintre, madame Andrée S. de Groot (le vernissage est prévu pour le 2 juin 1994). Cette exposition est organisée conjointement avec le Consulat général de Pologne.

Le groupe des spécialistes en biologie médicale continuait en 1993-1994 les rencontres professionnelles sous le patronat de l'Institut polonais. Plusieurs participants de ce groupe ont devenu membres de l'Institut.

Comme dans les années précédentes, l'Institut polonais a pris part à l'organisation du cours d'été à Rome, dédié aux questions de la culture.

De plus, l'Institut a profité de son influence pour encourager le travail des conseillers en Pologne dans le cadre des programmes organisés par les agences du gouvernement et l'Organisation des Nations Unies.

Importants nous paraissent les rapports que l'Institut polonais des Arts et des Sciences entretient avec d'autres institutions semblables à l'étranger: l'Institut polonais en Amérique à New York, le

Centre polonais socio-culturel à Londres, l'Institut Józef Piłsudski à New York, la Société historique et littéraire à Paris. Ces contacts favorisent différents genres de collaboration et des échanges de publications et d'information.

Les changements survenus en Pologne après 1989 ont inspiré les membres de l'Institut à repenser le futur programme de notre institution. C'est dans cette optique de renouvellement qu'un groupe de travail a été créé sous la direction du professeur Andrzej Ruszkowski: les recommandations déjà formulées seront prochainement soumises à l'examen des membres de l'Institut.

L'Institut polonais des Arts et des Sciences au Canada, section d'Ottawa

La composition du bureau de la section d'Ottawa de l'Institut polonais se présentait comme telle: Aleksander Maciej Jabłoński (président), Irena Mazurkiewicz-Kwilecka (vice-présidente), Jerzy P. Komorowski (secrétaire), Renata Jentys (trésorière), Aleksander Kania (chargé des contacts avec le Congrès polono-canadien); à titre de membres: Andrzej M. Garlicki, Andrzej Wołodkowicz, Eva Siekierska. La section d'Ottawa compte 54 membres.

L'an passé, le bureau de l'Institut polonais, section d'Ottawa, a constitué un Comité d'organisation du Cinquantenaire sous la coprésidence de Teresa Rakowska-Harmstone et d'Aleksander Maciej Jabłoński. Le professeur Andrzej Ruszkowski a été appelé à en faire partie à titre de président honoraire.

Conférences et rencontres

L'essentiel de l'activité de l'Institut polonais, section d'Ottawa se résume en trois points: conférences, rencontres, films.

1. Projection du film «General Nil», accompagnée de l'exposé de M. Aleksander M. Jabłoński qui brosse le fond historique de l'affaire du brigadier August Emil Fildorf (pseudonyme Nil), commandant de Kedyw KG AK et de l'organisation «Nie». Date: 25 mai 1993 (soirée organisée avec la collaboration de SPR).

2. Conférence du prorecteur de KUL, le père Andrzej Szostek, professeur et docteur habilité: «Université catholique de Lublin au seuil du second millénaire». Date: 30 septembre 1993 (soirée organisée avec la collaboration de la Société des amis de KUL).

3. Projection et explication des films de M. Julian Pakuła: «Batalion szkolny» (Bataillon scolaire), «Skrzydła i ręce» (Ailes et mains), «Przeklęta cisza» (Silence maudit). Date: 26 octobre 1993. (Julian Pakuła, régisseur et réalisateur filmique, a obtenu en 1993-1994, sur la recommandation de l'Institut polonais, section d'Ottawa, une bourse du Conseil canadien et du ministère des Affaires extérieures).

4. Soirée littéraire en présence de Janusz Krasiński, lauréat du prix de la fondation Turzański pour son livre *Na stracenie* (Péris) dans lequel l'auteur décrit la vie difficile et la martyrologie d'une génération de l'époque stalinienne. Date: 26 novembre 1993.

5. Conférence du docteur Andrzej Ziemilski: «Stanisław Vincenz, chantre de Huculszczyzna». Date: 11 janvier 1994.

6. Conférence du docteur Tadeusz Diem, ambassadeur de la République de Pologne: «Current Aspects of Polish Foreign Policy». Date: 22 février 1994 (séance organisée avec le concours de l'ambassade de Pologne).

Le Cinquantenaire de l'Institut à Ottawa et les événements parallèles

À l'occasion du Cinquantenaire, l'Institut polonais, section d'Ottawa, a organisé, le 20 novembre 1993, un colloque sous le titre: «Search for Freedom: the Polish-Canadian Perspective». Les délibérations eurent lieu à la salle du sénat de l'Université Carleton. Le soir du même jour eut lieu un banquet au Centre nationale des Arts. Le programme du colloque même a offert à l'auditoire

treize exposés. Le colloque se déroulait sous le patronage de quatre recteurs: Dr Robin H. Farquhar, président et chancelier de l'Université Carleton; Dr Marcel Hamelin, recteur et vice-chancelier de l'Université d'Ottawa; le père Pierre Hurtubise, recteur de l'Université Saint-Paul; et Dr Jacques Plamondon, recteur de l'Université du Québec à Hull.

À la séance inaugurale MM. Jabłoński et Ruszkowski, respectivement président et président honoraire de l'Institut, section d'Ottawa, ont pris la parole, tandis que M. Robin F. Farquhar, président de l'Université Carleton a prononcé le discours de circonstance.

La séance «Arts et Littérature» a été présidée par Paul Wyczyński, professeur à l'Université d'Ottawa, et comprenait trois exposés: «Contribution of Poles to Canadian Literature» par Richard Sokolski, professeur à l'Université d'Ottawa; «Stefan Mroczewski: interprète des œuvres littéraires» par André Mrożewski, professeur à l'Université Laurentienne; et «The Art of Inner Necessity: Pollock, Rothko, Newman» par Regina Czapiewska, professeur, artiste et architecte.

La seconde séance, «Sciences sociales» a été dirigée par Jerzy A. Wojciechowski, professeur à l'Université d'Ottawa. On a présenté trois exposés: «Poland's Parliamentary Elections of September 1993, a Retrospective» par Teresa Rakowska-Harmstone, professeur à l'Université Carleton; «Les problèmes de la transition vers une économie de marché dans les pays de l'Europe de l'Est» par Tomasz Skąpski, professeur à l'Université du Québec à Hull; et «Moral Imperative Destroys Communism» par Adam Podgórecki, professeur à l'Université Carleton.

Monsieur Aleksander M. Jabłoński de l'agence canadienne de l'espace, a assumé la présidence de la séance «Sciences I». Les participants étaient: Jerzy A. Wojciechowski, professeur à l'Université d'Ottawa, qui a présenté une réflexion intitulée «Ethics, Environment and Development of Knowledge»; Jerzy Z. Sasiadek et Tadeusz Kwaśniewski, professeurs à l'Université Carleton, ont parlé respectivement l'un de «Robotics in Space» et l'autre de «Microelectronics: Trends and Future».

La dernière séance, «Sciences II», a été dirigée par madame Irena Mazurkiewicz-Kwilecka. Quatre professeurs de l'Université d'Ottawa ont présenté leurs travaux: Wiktor Szyryński: «The Significance of Silence in Human Communications»; Sylwester Krzaniak: «Influence of the Environment on the Newborn»; Tadeusz Grygier: «Arctic Studies: People and Problems»; et Jacek Skoczkowski: «Psychopathologie et les arts».

Pendant le colloque, dans une salle contiguë à celle du sénat, se tenait une exposition de tableaux d'artistes polonais dont l'organisation avait été confiée à madame Regina Czapiewska.

Outre les organisateurs, environ 120 personnes assistèrent au colloque. Madame Jurewicz a exécuté une affiche fort appréciée par le public.

Le soir du même jour, un banquet de grande classe fut organisé au Centre national des Arts. M. Andrzej Garlicki agit comme maître de cérémonie. Quelque 110 personnes prirent place dans la salle Champlain bien décorée pour la circonstance. La soirée commença par un interlude musical et poétique avec l'exécution d'une pièce de Chopin par la pianiste Paula Kwiatkowska et la récitation par Jadwiga Domańska d'un poème «Wola Polski» de Marek Hemar. Après le repas, M. Eugeniusz Bystram, président du Congrès polono-canadien, section d'Ottawa, M. Józef Lityński, président de l'Institut polonais au Canada, Son Excellence Tadeusz Diem, ambassadeur de la République de Pologne, de même que M. Marcel Hamelin, recteur de l'Université d'Ottawa prirent la parole. Ce dernier a offert à l'Institut polonais, section d'Ottawa, une plaque commémorative pour souligner l'apport de quelque cent professeurs d'origine polonaise au développement de l'université d'Ottawa.

Comme épilogue des festivités du Cinquantenaire de l'Institut polonais à Ottawa eut lieu la cérémonie de dévoilement de la plaque commémorative à l'entrée de la bibliothèque Morriset. C'est le recteur de l'Université d'Ottawa qui a dévoilé la plaque, en présence de M. Bystram et de M. Jabłoński, respectivement président du Congrès polono-canadien à Ottawa et président de l'Institut polonais, section d'Ottawa. Le recteur était entouré de quelques professeurs de descendance polonaise: madame Irena Mazurkiewicz-Kwilecka, les professeurs Stanisław Judek.

Andrzej Ruszkowski, Wiktor Szyryński, Paweł Wyczyński...

Au cours de la réception, organisée par l'Université d'Ottawa en l'honneur de l'Institut et des professeurs d'origine polonaise, prirent successivement la parole: le recteur M. Hamelin, M. Bystram et M. Piątkowski (secrétaire de l'Ambassade de Pologne). Monsieur Bystram a remis à cette occasion à l'Université d'Ottawa un chèque de 10 000\$ à titre de premier don pour le développement des études polonaises à l'Université d'Ottawa. M. Richard Sokolski, professeur de la polonaise au Département d'études slaves, a prononcé le mot de remerciement et de clôture.

L'Institut polonais, section d'Ottawa, a travaillé étroitement, pendant l'année qui vient de s'écouler avec les organisations polonaise, en particulier avec la Société des anciens combattants, section Nr 8, avec la Société des Amis de KUL et avec le groupe d'études «Studium».

L'Institut n'a pas hésité de participer très activement au mouvement de solidarité pour aider les études polonaises à l'Université d'Ottawa, langue et littérature polonaise, en supportant l'activité du nouveau Comité d'aide aux études polonaises à l'Université d'Ottawa, composé de dix membres dont le président est le professeur Paul Wyczyński.

L'Institut polonais des Arts et des Sciences au Canada, section de Toronto

Le Cinquantenaire

La section torontoise de l'Institut polonais a cru bon de souligner le Cinquantenaire de l'existence de notre institution par la publication d'un recueil d'essais, dédié à la mémoire du professeur Iwona Grabowska, fondatrice de la section de Toronto, décédée tragiquement en 1989. La promotion du livre eut lieu au Consulat polonais.

La rencontre amicale a réuni un bon nombre de membres et d'amis de l'Institut polonais. Il convient de souligner la présence de madame Elaine Ziemba, ministre de la Citoyenneté du gouvernement d'Ontario. Furent aussi présents: Dr Ritena Raya du ministère de la Citoyenneté, Jenny Grabowska, la fille de défunte Iwona Grabowska, Virginia Rock et John McErlean, professeurs de l'Université York, Irena Kremblewska, présidente de la Fédération des Femmes polonaises au Canada et Stanisław Orłowski, représentant du Congrès polono-canadien, qui a évoqué l'histoire de l'Institut polonais.

Les conférences

La section de Toronto a organisé en 1993-1994 cinq conférences: «Stanisław Vincenz, chantre de Huculszczyzna» par Dr Andrzej Ziemilski; «L'aide économique à la Pologne» par Dr Tadeusz Diem, ambassadeur de Pologne; «Maria Pawlikowska-Jasnorzewska», conférence prononcée à l'Université de Toronto par le professeur Barbara Sharratt; «Mroźek - the Versatile Playwright» par le professeur Tamara Trojanowska; et une table ronde sur le sujet «Le parlementarisme polonais», animée par MM. Józef Lityński et Wojciech Wojnarowicz.

L'Institut polonais, section de Toronto, a établi des rapports avec l'Institut polonais en Amérique et avec le Centre polonais socio-culturel de Londres. Il entretient des contacts avec le Centre for Russian and East European Studies de l'Université de Toronto. Il collabore également avec le Centre de la Culture polonaise en train de s'organiser auprès de la Fondation de M. Kolbe à Mississauga.

L'Institut polonais des Arts et des Sciences, section de Vancouver

L'inauguration de la section de l'Institut à Vancouver

En octobre 1993 une nouvelle section de l'Institut polonais a été fondée à Vancouver. Depuis longtemps, la communauté polonaise de la ville de Vancouver et de sa banlieue ressentait le besoin d'organiser un forum de discussions et d'échanges professionnelles. La fondation de la section de l'Institut polonais à Vancouver répond à ce besoin.

Le groupe des membres-fondateurs est composé des personnes suivantes: professeur Bogdan Czaykowski, madame Anna Lubicz-Łuba (initiatrice de la fondation de la section), professeur Romuald Łakowski, professeur Andrzej Busza, Dr Krzysztof Szafnicki et madame Ewa Kupczyńska. Ce groupe constitue présentement le bureau de direction; le professeur Bogdan Czaykowski agit comme président, madame Anna Lubicz-Łuba remplit les fonctions du secrétaire général et madame Ewa Kupczyńska s'occupe de la trésorerie. En plus des membres réguliers, la section de Vancouver compte quatre membres honoraires: sénateur Stanley Haidasz, professeur Ted McWhinney, M.P. de la circonscription de Vancouver-Quadra, professeur Eric Vogt, directeur de Triumf Institute de UBC et M. Bob Stachiewicz.

Les fondateurs de l'Institut polonais, section de Vancouver, voient comme tâches principales de cette nouvelle section l'activité scientifique et culturelle, la collaboration avec les centres universitaires canadiens (notamment avec UBC et SFU) et l'aide aux jeunes scientifiques d'origine polonaise. L'ambition de la section de Vancouver est de devenir le centre de présentation de la production artistique et scientifique de la communauté polonaise de l'Ouest canadien.

Le 6 décembre 1993 a eu lieu, au Consulat de la République de Pologne, la cérémonie d'inauguration en présence des 70 invités dont le consul général de Pologne, M. Krzysztof Kasprzak.

Pendant la rencontre inaugurale, le professeur Andrzej Busza a donné la conférence «Le monde de Conrad». Le professeur Bogdan Czaykowski parlait de futurs plans de l'Institut et M-me Anna Lubicz-Łuba a présenté l'histoire de notre institution ainsi que le compte rendu de la célébration du Cinquantenaire à Montréal illustré par un film vidéo réalisé pendant cette célébration. La récitation de la poésie polonaise par M. Michał Anioł a terminé la cérémonie.

L'activité

L'Institut polonais, section de Vancouver, a organisé une exposition des tableaux des artistes polonais vivant en Colombie Britannique.

Une préoccupation importante de la section de Vancouver est d'agir en faveur du maintien des études de la langue et de la littérature polonaise à l'Université de la Colombie Britannique.

En 1994 l'Institut polonais, section de Vancouver, planifie d'organiser plusieurs conférences et rencontres avec la participation des personnages connus, entre autres avec MM. Leszek Balcerowicz et Jan Nowak-Jeziorański.

Hanna M. Pappius
Stefan Władysiuk

LA BIBLIOTHÈQUE POLONAISE WANDA STACHIEWICZ BILAN D'ACTIVITÉS - ANNÉE SCOLAIRE 1993-1994

Durant l'année 1993-1994, le travail à la Bibliothèque s'est poursuivi d'une façon systématique. Le nombre de ses membres réguliers a dépassé les 1480. Dans l'espace des 12 derniers mois, les usagers ont emprunté au-delà de 17 500 livres. Au registre d'inventaire, on a inscrit plus de 1 300 titres. Le nombre de livres en dépôt s'élève à 41 000. Le catalogue de la Bibliothèque polonaise régi par ordinateur, vient de s'enrichir de 1640 titres: de telles descriptions bibliographiques en comptent déjà plus de 5 000. Au catalogue informatisé de l'Université McGill, on vient d'ajouter 800 titres où dans l'ensemble, figurent actuellement 4 300 livres identifiés sous la rubrique «Polish Institute Library».

Parmi nos priorités, il convient de mentionner la modernisation de notre Bibliothèque qui a été au cœur de nos préoccupations. Le professeur Józef Lityński, président de l'Institut, nous a fait don d'un nouvel ordinateur de marque Packard Bell 486SX avec disque grandeur 170 MB. Nous avons acheté également un lecteur CD-ROM. À l'heure actuelle, la Bibliothèque polonaise possède quatre ordinateurs et une imprimante au laser, ce qui permet d'appliquer aux travaux des procédés modernes.

En 1993-1994 on a octroyé une somme de 8 000 \$ pour l'achat des livres et l'abonnement des périodiques. Le bibliothécaire Stefan Władysiuk, grâce à un billet offert par la ligne aérienne polonaise «LOT», a pu se rendre en Pologne et y acheter des publications récentes à des prix intéressants. Par le fait même, la Bibliothèque polonaise s'est enrichie de 500 nouveaux titres. Il convient d'ajouter que cette expérience pourra se répéter encore cette année grâce à la générosité de «LOT» qui met à notre disposition un autre billet gratuit Montréal-Varsovie-Montréal.

Au moment du Salon du Livre de Montréal du 12 au 16 novembre 1993, la Bibliothèque polonaise s'est vu attribuer le rôle de coorganisateur du Stand polonais. Grâce à cet emplacement il a été possible de promouvoir le livre polonais, surtout les traductions polonaises de la littérature et les albums montrant la beauté de notre pays au sens large du mot.

À l'occasion de son 50e anniversaire, la Bibliothèque polonaise a reçu un extraordinaire exemplaire de la réimpression du *Codex Aureus Gnesnensis*: c'est un don des coorganisateur du Stand polonais, du Consulat général de la République de Pologne à Montréal et de la Fondation W. Dymny. Cadeau précieux et combien expressif: il s'agit d'un évangélaire enluminé du XIe siècle, exemple de l'art romane. Écrit en lettres d'or et composé de vingt pages d'après le format des miniatures qui représentent les scènes de la vie du Christ et des quatre apôtres, l'original appartient à la Bibliothèque de la cathédrale de Gniezno. Une copie identique a été offerte en cadeau au pape Jean-Paul II lors de sa deuxième visite en Pologne.

Indubitablement, l'approvisionnement considérable en livres nouveaux a pour sources les maisons d'édition et personnes privées qui nous en font don. À titre d'exemple, mentionnons les 30 numéros de la revue artistique *Arkady* (1935-1939), offerts par madame Wanda Poznańska. De son côté, madame Małgorzata Dzieduszycka, consul général de la République de Pologne à Montréal, a gracieusement déposé à notre Bibliothèque la collection de belles lettres faisant jusqu'ici partie de la bibliothèque du Consulat.

Des changements, en train de s'opérer dans des bibliothèques en Pologne, permettent d'améliorer les contacts et d'avoir plus rapidement des informations désirées, ne citer ici que l'exemplaire disponibilité de la Bibliothèque nationale à Varsovie. Il nous est également possible de profiter des catalogues informatisés en Pologne, ainsi que de ceux dont disposent les universités au Canada et aux États-Unis.

Profitant de son séjour à Montréal, à l'occasion du 50e anniversaire de l'Institut polonais et de la Bibliothèque, le professeur Adam Manikowski, directeur de la Bibliothèque nationale à Varsovie, a

eu la gentillesse de nous offrir un programme d'ordinateur MAK avec une banque de données informatisées qui renseignent sur tous les livres polonais publiés entre 1988 et 1993. Parmi les 80 utilisateurs du système MAK (outre la Bibliothèque nationale), il faut signaler de nombreuses biblio-thèques publiques en Pologne de même que le réseau des bibliothèques à caractère religieux FIDES, qui utilisent MAK pour l'Établissement des catalogues de livres et de journaux, autant que pour tenir à jour la liste des thèses de maîtrise.

L'exposition organisée par mesdames Zofia Bogdańska et Teresa Brodowska à la Bibliothèque McLennan-Redpath de l'Université McGill à l'occasion du Cinquantenaire de l'Institut, a suscité un vif intérêt. À la demande de l'Université McGill, on l'a prolongé jusqu'à la fin de mars 1994.

À la salle de lecture de notre Bibliothèque, on lire avec profit la presse polonaise du Canada et celle de la Pologne. Parmi les périodiques de Pologne, il convient de mentionner entre autres: *Gazeta Wyborcza*, *Tygodnik Solidarność*, *Polityka*, *Wprost* ... Ces journaux prennent trois à six jours pour atteindre Montréal.

Reliée à l'ordinateur principal de la Bibliothèque McGill, la Bibliothèque polonaise s'intègre au système qu'on appelle actuellement «electronic post» (E-Mail). Grâce à ce service ultra-rapide, nous continuons à recevoir l'information directement de Pologne: *Donosy*, *Gazeta*, *Prasowka* . Nous profitons également de l'information sur les fluctuations de la Bourse de Varsovie.

Comme dans le passé, cette année encore la Bibliothèque polonaise a pris part aux kermesses organisées par la communauté polonaise de Montréal. La vente de doubles, ainsi réalisée, nous a permis de recueillir au-delà de 1 500 \$. La participation aux kermesses constitue également une sorte de publicité pour promouvoir le rayonnement de notre Bibliothèque parmi les Polonais de notre milieu.

Au chapitre de la collaboration les écoles polonaises fonctionnant le samedi, nous avons organisé pour les enfants des travaux pratiques à la Bibliothèque même. Selon une tradition déjà établie, nous avons continué le service de bibliothèque mobile, ce qui permet de mettre des livres à la disposition des élèves fréquentant une école relativement éloignée.

Les travaux opérationnels de la Bibliothèque peuvent se faire, en bonne partie, grâce à la collaboration des personnes bénévoles. Ainsi, depuis des années, le service de prêt fonctionne-t-il grâce au dévouement de plusieurs dames: Anna Baryga, Joanna Korwin-Łopuszańska, Izabella Pieniążek, Wanda Wilimowska. Quant à la remise des volumes sur les rayons, ce sont les personnes suivantes qui en sont chargées: Stanisława Kamińska, Wanda Maciejewska, Zofia Romer, Halina Tokarska, de même que M. Rafał Kasproski. La supervision du registre d'inventaire, la mise des fiches dans les livres, de même que la manipulation des fiches de catalogue appartiennent aux tâches bénévolement accomplies par Janina Lankau, Zofia Kirste, Hanna Szymańska, Janina Kędzierska. L'introduction de l'information dans l'ordinateur est la responsabilité de Anna Czerwińska, Krystyna Missala, Teresa Żółtowska, de même que de Czesław Lorentz. Au secrétariat on peut compter sur la compétence de Marieta Brzeska, Anna Giżycka et Krystyna Sokołowska. M. Jerzy Depa met ses connaissances à notre disposition pour le bon fonctionnement du système d'ordinateur. Enfin, fait à souligner, madame Teresa Brodowska s'adonne à améliorer l'aspect esthétique de la Bibliothèque.

Monsieur Stefan Władysiuk, bibliothécaire, a pour tâche de recueillir et de trier les matériaux, de fournir les renseignements demandés, de cataloguer les livres et d'assurer la bonne coordination des travaux des personnes bénévoles. La bibliothécaire Zosia Bogdańska a pour tâche de cataloguer les livres polonais à l'Université McGill. Le professeur Hanna M. Pappius continue d'assumer la fonction de directrice de la Bibliothèque et celle de vice-présidente de l'Institut, tout en étant responsable des relations entre notre Institut et l'Université McGill.

Le fait que la Bibliothèque polonaise puisse fonctionner efficacement est dû, en bonne partie, à la générosité de la communauté polonaise, et plus particulièrement, à la cueillette de fonds, à l'automne de chaque année. Nous apprécions sincèrement les dons qui augmentent à chaque fois et qui nous viennent de la Fondation polonaise socio-culturelle (en 1993, nous avons reçu 11 000 \$)

et du Fonds Millenium (5 000 \$).

La Bibliothèque polonaise tient à exprimer sa gratitude au Bureau de direction de la Caisse polonaise de Crédit à Montréal pour avoir assumé le coût d'impression des fiches nécessaires devant figurer dans les livres. Nous remercions également les rédacteurs des journaux polonais qui nous accordent leur aide pour faire connaître notre cueillette de fonds chaque automne, ce qui est déjà devenu une tradition.

Le service de prêt de la Bibliothèque est ouvert:

le lundi de 10 h à 20 h

le jeudi de 16 h à 20 h

le samedi de 14 h à 18 h.

La salle de lecture et le service d'information fonctionnent tous les jours de 10 h à 17 h, excepté le dimanche.

